Масса а мехкашкара пролетареш, вІашагІкхета!

ШОАТТА, 30 МАРТ, 1968 шу. № 39 (4519). Мах 2 кап.

СЕРДАЛО

(«Свет»)

Советски Союза Коммунистически парте Нохч-ГІалгІай обкома, Нохч-ГІалгІай АССР Лакхехьарча Советан а Министрий Советан орган.
Орган Чечено-Ингушского обкома Коммунистической партии Советского Союза, Верховного Совета и Совета Министров Чечено-Ингушской АССР.

АРАДУЬЛ 1923 ШЕРА ДЕНЗ

КОНТРОЛЬНЫЙ ЭКЗЕМПЛЯР

ТОЛАМЦА ЧАКХДАККХА ПАРТИЙНИ ДЕШАРА ШУ

Вай мехка коммунизм хьалъяра хоарцІаме дакъа ду философски, экономически, социальни политически знанеш бІарчча цхьа система йолча марксизма-ленинизма ларда тІе къахьегамхошта кхетам балар. Ше ницкъа долла деррингачу духенна дІахІитта йоза из теоретически Іомадеча хьокхам луш ба керла общество хьалъерий хьалхарча мугІарашка латташ бола а цІакхха хьалургІоьна Ленина идеяш нах юкъе дІайоржаеш бола а коммунисташ.

Партийни просвещенин системера дешара шу чакхдоьлаш латт. Политически дешара шера итогаш а кийчлуш а хІанз партийни организацеш. Дешара шу чакхдоккхаргда тІеххьара занятеш а еш юрташка апрель бетта, городашка май бетта. Цу занятешка итогаш ерзья пропагандиста балха, дешаш хиннараш теоретически дегІабаккхара, гучаларгда партийни организацеша миста кхоачашъяьй шоай организаторски роль.

Коммунистий марксистско-ленински образовани толяра хьалхьалхьара КПСС XXIII съезда сецамаш ларде а луш, укх шера дикка болх баьб партийни организацеша пропаганда идейно-теоретически боарам лаккхбеш. Укх шерара дешара шу дІалоладелар советски нах Сийлахь-боккхача Октябра 50-шу дуза ди деза кийчлучу хана, цунна дуьззденна долча исторически документаш чІоагІа новкъостал дир партийни дешара чулоацам кІоаргбеи дІадахача шерашкачул дукхха а дукхагІа нах партийни дешара чуозел. Дукхьал вай республике политшколашка, семинарашка, партийни просвещение кхыча формашка дешаш 41 эзар совгІа коммунисташ парте боацараш бар. ДукхагІа йолча школашка, семинарашка, кружокашка дешаш хиннараш толамца чакхйоаккх шоай программа. хІара декна лаккхьа шоай знанеш.

Дика вІаштІехьдаьккха чакхдоаккх укх шера дешара шу Наурски районерча партийни организацеша. Укхаза «Советская Россия», «Нарский», «Калиновский» яхача а кхыча а совхозашка чулоацам кІоарга болаш методически кийса, доша нах дийна хьаузаш чакхина занятеш. Ингта дика да гІулакхаш Сунженски Старопромысловски районашка. Цу районий а дукхача кхыча районий а предприятешка кхетанца кулгалду коммунистий теоретически дешарь, къахьегамхой коммунистически сакхетам лакхбу. Уж дешаш хаст-хаста уттаду партийни собранешка, бюро заседанешка.

Партийни просвещение системера хертера фигура пропагандист я. Цун знанеех, методически говзалах, лупий хьалха бешам дешара тІабахийта хараx тийша да занятеех доала беркат. Цудухьа да партийни комитеташ хамогта пропагандисташца бу болх тоабе, царна новкъостал де гІертар. Районашка, предприятешка лаьрхІа семинараш ю пропагандисташца, методически конференцеш консультацеш ю. дикагІболча пропагандистий опыт Іома а еш дІайоийт.

Вай республике укх шера пропагандистски болх беш хиннача 3320 сага юкъе дукха а дукхагІбараш лакхара образовани йолаш ба. КІезига баш царна юкъе шоаш кара лаьца гІулакх бехкткхаме а хеташ леладу политически пропаганда боккъонна бола мастераш, шоаш хьехаш болча наха дешар Іомадара низ а ха а ца кхоеш бола, шоай болх дег тІара, творчески беш бола нах. Царца ба укх дешошка дукхача шера пропагандистски боах дика барах а къахьегамхошта коммунистически кхетам луча хьинаре дакъа лацарах а КПСС обкома бюрос КПСС обкома Сийлен граматаш енна Ленински районерча «Красный молот» яхача заводо марксизма-ленинизма лардий школа пропагандист В. И. Умнов, Пастеречни районерча «Озерный» яхача совхозо марксизма-ленинизма лардий школа пропагандист В. А. Хамидов, Наьсарен районерча № 432 йолча механизированни колонна марксизм-ленинизма лардий школа пропагандист М. Б. Боров, хухкха кхыбараш. Марксизм-ленинизма классикех, хІанаарча литературах, пропаганда технически средствах пайда а эцаш цар творчески хьесане еш занятеш новкъостал цу нахара ерригача областана дешаш беній хьинар айзе.

Цхьабакъда, партийни просвещение система ерталькхачух тІеххьагІа эоккхий толамаш дахьалае а цІенхаштаргкхоачамбоацараш а да коммунистий дешарца. Цхьайолча партийни организацеша тІагІоаль вулгалду политически просвещенена занятей чулоацам тоаьал бац, нах идейно-политически боарам лаккхбара къовсам лоаттабац. Цхьайолча политшколашка программа чакхъяьккхаац, деша хьауха нах кІезига ба, дешаш барий идейно-теоретически боарам лоха ба. Цунах мел ю доал хьахьокх дІадахача шера итогаш еш цхьацайолча районашка дешаш хиннарий дикка дакъа оценаш лоха йолаш хилара.

Марксистско-ленински теоре дешаш дукххача школашка а семинарашка а кІеарта дашхац. хІана партийни организацеш хьалхашка латтача актуальна рашца коммунизм хьалъяра практикана дувзаш. Цхьаволча пропагандиста занятеш еш дукхьал учебника тІара ше Іомадьар дІадувцар мара кхы хІама дац, лоаца хул цу тайпарча пропагандиста хаттара лу жоп а. Цу школашка дешаш бараша юкхьаннара источникаш Іомаяц, книжка тІа болх бе хац.

Цу кхоачамбоацарей бахьан да цхьаболча пропагандистий теоретически уровень лоха хилар, методически говзал ца хилар, партийни организацеш дешаш болча коммунисташа миштта деш ца хьажар. Цхьайола школаш нийса комплектовать ца деш а дІаняра а я, дешаш бола нах а цхьатарра лийна бац.

ХІанз партийни организацеш дешара шу чакхдаккха кийчлуча хана уж кхоачамбоацараш дІадаха хьажа еза. Дешара шу чакхдаккхара кийче яргара хьалха партийни просвещенена лу кулгаз тходар, школашка еча дарателой теоретически а методически а уровень лаккхьар, политшколашкеи семинарашкеи дешаш балча коммунистана а парте боацараша а программи материал Іомаелга вІаштІехьдаккхар, занятешка Іоаш материалаш вахарца юзар да.

Итогови занятеш ю коммуниста шера цо Іомаьа материал, миста кхетаьий хьажа. Делге, тІеххьарча занятеш вейча коммуниста отчет лу партийни организацена бІарчча шера дие Іомадьйчох.

Итогови занятеш дикагІа чакхъяяра а коммуниста бехктоккхам лаккхбара а цхьайолча политшколашка зачетай хьисане йича бакъахьа я итогови занятеш, семинарашка — экзаменай хьисане. ДІадахача шерашка а сал-еш шерра пайда эца.беза собеседованех, теоретически конференцех. Дешара шу чакхдаккха кийче еш къаьстта теркам тІабазийта беза программа материал коммунисташка йиеза Іомадйтара. Занятеш наькагІийтача наха консультацеш тела еза, негахьа санна эше совгІа занятеш а е мегаргья.

Диадалийта йиш яц итогови занятей керттера декхар дешаш хиннарашта шоаш Іомаьь материалах бегІийолча гІулакх вІаштІехьдаккхар долга. Цудухьа итогови занятеш йолаш чІоагІа теркам тІабазийта беза вай мехка хиннача кІоарггача хувцамех дешаш барам дІакхетабара, теоретически дешаш кІоаргагІа даьккхара.

Марксизм - ленинизм революционни хьисапе дуне эргадаккхара идейни герз ду, хоархІаме да ленински парте хІара члена, хІара коммунизм хьальечо из гера кара эцар, цунах пайда эца хар.

Грозне хийнна торжественни собрани

Селхан, 29 марта Грозне В. И. Ленина цІерагІча культуре Двореце Нохч-ГІалгІайчена Советски Іадал этта 50 шу дизаре хетаь республика къахьегамхой, партийни, советски, общественни организацей вежалий собрани хилар.

Собрани хьейийлар КПСС Нохч-ГІалгІай обкома хьалхарча секретара С. С. Априткина.

Собране дакъа лоацаш хиннараша хьал а гІайтта сий дир тренировочни полет еш катастрофа хинна байнача дунен тІа эггара хьалха космос караерзаьнчун, гІерваьннача СССР летчика-космонавта, КПСС члена, СССР Лакхехьарча Совета депутата, Советски Союза Турпала полковника Ю. А. Гагаринна авиационни дакъа командира, КПСС члена, Советски Союза турпала инженер-полковника В. С. Серегина.

Іадаьмате чІоагІа уйла тІаккхйта ладийгІар гулбеннараша «Нохч-ГІалгІайчена Советски Іадал этта 50 шу» яхача республика Министрий Совета председателга М. Г. Гайрбекова лелча доккладага. Нохч-ГІалгІайче Советски Іадал этта 50 шу дизарца республика къахьегамхой дахьал, бусаш кьамаьлаш дир вежарий республикий делегацешта карте латтараша: Нальчик-Балкхарой АССР Министрий Совета председателга О. А. Басиева, КПСС Черсий-Балкхарой обкома секретара М. А. Кульбиева, Дегестана обкома профсоюз председателга О. А. Алиева.

ЧІоагІа доьзза а хинна тІахийцар собране гулбеннараша КПСС ЦК-га, СССР Лакхехьарча Совета Президиума, СССР Министрий Советага денъяхьташ доха письмо.

Собрани Ансамблева концертаца хьокар собране доаьшалхой.

Грозненски шурий совхоза кхашка дІайийна йоалаш латт бІаьстан юкъе юв культураш, гурахьа лийначи ялата маккаш дахха доалаш латт. ХІара денца 60—70 гектар кхай тІа маккаш доах тракториста Саралиев Мухьмада (аьттехьа). Мантиев Нажмудина, сиснин эдани 35 гектар мара йоацача.

Н. Кабицашвили сурт.

БІАЬСТИ—КХАШКА

БІаьстан дІайха денош хьахьетташ а дІадоладир республика колхозашкеи совхозашкеи кхашкара балхаш. Дукха эзараш бола юртбоахама къахьегамхой ба пятилетка кхоалагІча шера лакха хьувкъам чубара къовсам лоаттабеш.

Дерригача боахамашка дІаюаш латт хІанз бІаьстан юхье юв культураш. Тхьаь цхелагІа март тІаккхоачаш дІайийна кьйнай хьалхара 22 эзар гектар. Ялатех ялата бобонни культураш дІайийнай 12 эзар гектара тІа, 132 гектара тІа йийнай хоартол, 746 гектара тІа — баьлдараш.

Цхьацадолча боахамашка дІаделадаьл генараш а, хІаьта горох дІайийна йоалаш латт. Республика дукххача боахамаша дукхагІа е лаьрхІад укх шера горох. хІана аьлча гураьха дувча ялата чІоагІа аьттув бола предшественник я из, хІаьта лоакъарнара белокаш ялсамъяха таро а хулийт цо.

Дика дІалоладаьдар кхашкара балхаш Наурски района боахамашка. Йоацача хана тІеххкоачашйир цар бІаьстан юхье юв культураш хІара плах, хІаьта хІанз а тІехь дІаюаш а латт уж.

Ерригга дІае езача бІаьстан юхье ювча культураех 70 совгІа процент дІайийнай Гудермески, Шелковской районашка.

Уж культураш агротехника лоацача хана дика дІайийна ях хІара юртбоахама къахьегамхочун декхар да хІанз.

Белгалде деза дІадахача шера 25-гІа март тІаккхоачаш ерригга дІае езаш хиннача бІаьсти ювча культурех цхьа процент бІаьстан юхье юраш, цхи процент бІаьсти юраш мара йийна ца хилар.

Іалача хьалаш эргаш хиларах Веданa. Советски, Ножай-Юрта районашка хІанз а дІае йолакьа бІаьсти юв культураш.

25-гІа МАРТ ТІАКХОАЧАШ БІАЬСТИ ЮВ КУЛЬТУРАШ ДІАЕРАХ ЙОЛА СВОДКА

(План проценташца)

Районаш	Ерригга бІаьсти юв культураш	БІаьстан юхье юв культураш
Ачхой-Мартана	8	66
Грозненски	20	74
Гудермески	7	63
МалгІабика	4	57
Надтеречни	13	65
Наьсарен	2	57
Наурски	20	181
Сунженски	11	60
Урус-Мартана	8	45
Шаьла	5	112
Шелковской	18	74
Грозный	15	20
Ерригача республикина гІонна	12	70

КХОАЧАШЪЯЬЙ ХЬАЙБАЙ ПРОДУКТАШ КИЙЧЪЯРА КВАРТАЛЬНИ ПЛАН

РОССИЙСКИ ФЕДЕРАЦЕ юрта боахама къахьегамхоша хаьал хьалхагІа кхоачашъяьй шура, хьайбаш, фуаш ийдара хьалхарча кварт͏ала план.

Республика хьайбаш лелалераша дІадахача шера цу юкъагІарчул шурий 240 эзар тони, хьайбий 118 эзар тони, 153 миллион фуъ дукхагІа дехнаш пачхьалхенга.

Хьайбай продукташ йкара плана кхоачашъяьй Башкирски, Дагестански, ГІалмакхой, Карельски, Коми, Черсий - Балкхарой, Мордовски, Къилбаседа-ХІирий, Татарски, Тувински, Удмуртски, Якутски автономни республикаша, Красноярски Приморски крайша, Астрахански, Брянски, Владимирски, Горьковски, Калужски, Костромской, Кировски, Камчатски, Курганска, Кемеровски, Калининградски, Липецки, Ленинградски, Мурмански, Новгородски, Орловски, Псковски, Пензенски, Пермски, Рязански, Саратовски, Сахалински, Тульски, Томски, Тюменски, Ульяновски, Челябински областаша.

(ТАСС).

КПСС ЦЕНТРАЛЬНИ КОМИТЕТАГАРА
СССР ЛАКХЕХЬАРЧА СОВЕТА ПРЕЗИДИУМАГАРА
СССР МИНИСТРИЙ СОВЕТАГАРА

КПСС Центральни Комитето, СССР Лакхехьарча Совета Президиумо, СССР Министрий Совето чІоагГа хала а хеташ хоам бу, 1968 шера 27 марта самолетаца тренировочни полет кхоачашъеча хана катастрофа хилар бахьан долаш, дунен тІа эггара хьалха космос караерзаяьр, сийленца цІи хеза СССР летчик-космонавт, КПСС член, СССР Лакхехьарча Совета депутат, Советски Союза Турпал полковник Гагарин Юрий Алексеевич трагически валарах.

Цу авиационни катастрофе веннав авиационни часта командир, КПСС член, Советски Союза Турпал инженер-полковник Серегин Владимир Сергеевич.

КПСС Центральни Комитето, СССР Лакхехьарча Совета Президиумо, СССР Министрий Совето чІоагІа хала а хеташ кодам бу байначa новкъостий дезалаш кеп гаргарча нахаген.

КПСС ЦЕНТРАЛЬНИ КОМИТЕТ — СССР ЛАКХЕХЬАРЧА СОВЕТА ПРЕЗИДИУМ — СССР МИНИСТРИЙ СОВЕТ.

Ю. А. ГАГАРИН.

В. С. СЕРЕГИН.

Гагарин Алексей Ивановичага Гагарина Анна Тимофеевнайга

Деза Алексей Иванович! Анна Тимофеевна!

Берригача советски нахага йоккха гІайгІа кхоачаьй шун воІ — Юрий Алексеевич Гагарин трагически валаро. Шуна цхьана ІалаьматтегІа йоккха гІайгІа я тхога.

Юрий Алексеевича сийлахьа цІи — эггара хьалха космос караерзаьнчун, Советски Союза Турпала цІи Даьхен а ерригача адамлен а я, хІаьта из даим наха дегайоагІаш а хургья.

Юрий Алексеевич сакхетарг хинна гІоне Дай-мехка эша гІулакх деш хьаьвенав, Коммунистически парте тешам бола воІ хиннав. Цун вахаро массе а хана тІехьен хьинар гІеттадергда коммунизм котъяккха турпала гІулакхаш де.

Дег тІара кодам бу оаха шуга.

Л. БРЕЖНЕВ, Н. ПОДГОРНЫЙ, А. КОСЫГИН.

Гагарина Валентина Ивановнайга

Еза Валентина Ивановна!

Хьона а шун дезалца а цхьана тхога йоккха гІайгІа а я, боарам боацаш чІоагГа халахетар а хьаьчад хьа мар, вай Коммунистически парте тешам бола воІ, эггара хьалха космос хьайиллар, Советски Союза Турпал Юрий Алексеевич Гагарин трагически валарца дувзаденна.

Юрий Алексеевича дерригга сийрда вахар космически аре караерзаеча шо доьча тІехдаьнна доккхача турпала гІулакхаца цо даим хургдола сий даьккхача социалистически Даьхенга ше мха ца кхоеш гІуллакх дара хьокхам хиннаб. Советски халкъа а ерригача адамлен а дегайа даим вахаргва Юрий Алексеевич.

Шекача дегашкара кодам бу оаха хьога.

Л. БРЕЖНЕВ, Н. ПОДГОРНЫЙ, А. КОСЫГИН.

Чернобровкина Евдокия Андреевнайга

Эггара цІенагІча дегашкара кодам бу оаха хьога хьа воІ, Советски Союза Турпал, инженер-полковник Серегин Владимир Сергеевич гІулакхера дехкараш кхоачашдеш трагически валарца дувзаденна.

Хьоца цхьана йоккха гІайгІа я тхога Владимир Сергеевич ха йоацаш кхалдарах. Хьа воІ, денал долa летчик, йоккха советски патриот даим тха дегашка вахаргва.

Л. БРЕЖНЕВ, Н. ПОДГОРНЫЙ, А. КОСЫГИН.

Серегина Таисия Степановнайга

Еза Таисия Степановна!

Йоккха гІайгІа я тхога хьа мар, чІоагІа а кхералургвоаца а коммунист, майра тІемахо, Турпал, тешам бола советски халкъа воІ Серегин Владимир Сергеевич трагически валарах.

Владимир Сергеевича боккъала а бошха вахар, Даьхе баьхьнерча тІемашка а авиаци карерзаяра турпалерча гІулакха а цунна хьарагІдийнна турпала гІулакхаш даим советски халкъа дегашка а хургда, дарех вай кагирзай хьинар гІеттаду гІулакх а хургда.

Хьона цхьана йоккха гІайгІа я тхога, хьога а шун дезалга хала а хеташ кодам а бу оаха.

Л. БРЕЖНЕВ, Н. ПОДГОРНЫЙ, А. КОСЫГИН.

КПСС ЦК-ан СССР МИНИСТРИЙ СОВЕТЕН

* * *

КПСС ЦК-и СССР Министрий Советин сецам баьб:

1. СССР летчик-космонавт, Советски Союза Турпал, полковник Ю. А. Гагарин Советски Союза Турпал, инженер-полковник В. С. Серегин дІабоахкилга вІаштІехьдаккхара ер новкъостий юкъе а болаш йола правительственни комиссе вІашагІйолла: Кириленко А. П. (председатель), Полянский Д. С., Устинов Д. Ф., Гришин В. В., Якубовский И. И., Епишев А. А., Вершинин К. А., Келдыш М. В., Николаев А. Г., Смиртюков М. С.

2. Ю. А. Гагарин В. С. Серегин Шеча майда тІа Кремлевски пена юхе дІабохка.

КПСС Центральни Комитетон СССР Министрий Советон вІашагІъеллай СССР летчик-космонавт, Советски Союза Турпал, полковник Ю. А. Гагарин Советски Союза Турпал, инженер-полковник В. С. Серегин боьр миштта хиннах дашхара йола правительственни комиссе.

СССР ЛЕТЧИК-КОСМОНАВТ, СОВЕТСКИ СОЮЗА ТУРПАЛ ПОЛКОВНИК Ю. А. ГАГАРИН, СОВЕТСКИ СОЮЗА ТУРПАЛ ИНЖЕНЕР-ПОЛКОВНИК В. С. СЕРЕГИН БОЬР МИШТА ХИННАД ДАШХАРА ЙОЛЧА ПРАВИТЕЛЬСТВЕННИ КОМИССЕГАРА

СССР летчик-космонавт полковник Ю. А. Гагарин 27 марта хьийнахьа Москвана юххерча аэродромера инструкторца 1-ча класса летчика-испытателца В. С. Серегинца цар йоттаг йолча реактивни Іомабалара-тренировочни самолетаца алІанна гІетта вахь хиннав пилотироване техника шаьръе.

Самолеташ лелача зоне Іомабалара залани кхоачаш а аь ший аэродроме юхайоагІаш Владимирски областа Киржански районерча Новоселово яхача юрта юххе катастрофа хиннай самолета. Катастрофа хилар бахьан долаш байнаб СССР летчик-космонавт Ю. А. Гагарин инженер-полковник В. С. Серегин.

Катастрофа хилара бахьанаш, боккхийча авиационни специалисташа дакъа а лоацаш, цу коттиге правительственни комиссе тоххаш да.

СИЙЛЕН ХА ТІА—ПАРТЕН ПРАВИТЕЛЬСТВАН КУЛГАЛХОЙ

Авиационни катастрофе байнача сийлен цІи хезача СССР летчика-космонавта Юрий Алексеевич Гагаринеи авиационни дакъа командира Советски Союза Турпала Владимир Сергеевич Серегинеи прах чуйола урнаш хьалтоттаьча М. Ф. Фрунзе цІерагІча Советски Эскара Краснознаменни Центральни ЦІагІа 29 марта Турпар сийле е баьхар Коммунистически партен Советски правительствана кулгалхой.

Сийлен ха тІа эттар новкъостий Л. И. Брежнев, Г. И. Воронов, А. П. Кириленко, А. Н. Косыгин, К. Т. Мазуров, В. Н. Подгорный, Д. С. Полянский, А. Н. Шелепин, Ю. В. Андропов, В. В. Гришин, П. Н. Демичев, Д. Ф. Устинов, И. В. Капитонов, Ф. Д. Кулаков, Б. Н. Пономарев, М. С. Соломенцев.

Советски кулгалхоша цул тІехьагІа чІоагІа хала а хеташ кодам бир залехиннача байнарий дезалий членашкеи цар гаргарча нахаген.

(ТАСС).

ЛЕТЧИК-КОСМОНАВТ СОВЕТСКИ СОЮЗА ТУРПАЛ Ю. А. ГАГАРИН СОВЕТСКИ СОЮЗА ТУРПАЛ ИНЖЕНЕР-ПОЛКОВНИК В. С. СЕРЕГИН ДІАБОХКИЛГА ВІАШТІЕХЬДАККХАРА ВІАШАГІЪЕЛЛАЧА ПРАВИТЕЛЬСТВЕННИ КОМИССЕГАРА

Правительственни комиссе хоам бу, байнача Юрий Алексеевича Гагаринахи Владимир Сергеевич Серегинахи тІеххьара бІарг тоха Советски Эскара Центральни ЦІен Краснознаменни залe 30 марта 9 сахьат даьлча денз 12 сахьат даллалца нах чубутаргхилара.

Ю. А. Гагарин В. С. Серегин дІабохкаргба 30 марта 14 сахьат даьлча Шеча майдан тІарча Кремлевски пена юхе. Байнарий прах чуйола урнаш Кремлевски пена кьоргашка дІачуоттаьча хана берригача мехка йист ца хулаш сайца цхьа минут йоаккхилга дІакхайкаду.

ЭГГАРА ХЬАЛХАРА ЛЕТЧИК-КОСМОНАВТ СОВЕТСКИ СОЮЗА ТУРПАЛ ЮРИЙ АЛЕКСЕЕВИЧ ГАГАРИН

1968 шера 27 марта самолетаца тренировочни полет кхочуш дечу хана трагически велла СССР эггара хьалхара летчик-космонавт КПСС член, Советски Союза Турпал, СССР Лакхехьарча Совета депутат, ВЛКСМ ЦК член, полковник Юрий Алексеевич Гагарин.

Творчески дийнаш тоьлуш лаьттача хана юкъагlдаьлла эггара хьалха космос кароерзаьчун, Коммунистически партен советски халкъен тешаме вийна вахар.

Юрий Алексеевич Гагарин ваьв 1934 шера Смоленски областа Гжатски района Клушино яхача юрта, ахархойн доьзале.

1951 шера г. Люберцы тlехдика чакхъьаккхар цо ремесленни училище а цу цхьан хана болх беча къ. гирхой школа а, цул тlехьагlа Саратовски индустриальни техникуме хьожавир, хlаьта из а иштта толаме чакхъьаккхар цо.

Зlаьмига волча хана дена Советий Мехка пилот хила сийла йолаш вар Юрий Алексеевич. Аьнацца болча безамо юхьанна Саратовски аэроклубе а цул тlехьагlа летчикаш кийчбеча Чкаловски тlема авиационни училище а кхоьчавир иза. Училище толаме чакх а яьккха, 1957 шера дена Краснознаменни Северни флоте истребительни авиаце дlакхоьчна гlуллакх дош хиннаа.

Талант йолаши къонахчех доьлаш болча летчикех-истребителех цхьаъ хилира тайра Ю. А. Гагарин космонавтий отряде дlаязвир. Цига къахьегlа хьаделладелар цуьн тlехдаьлла дика гlуллакхаш. Общественни декхар дика кхетадеш хилара, къахьеган lалаьмате чlогаlа дукхабезаши хьехар доладш хилара, денал доладш хlамах сакхуьши хиларо Юрий Алексеевичага йиш хуьлийтар чоалхане космически техника лоладан хана ше майора lомаш, къахьетарча, летчик, карашьютни кийчой шерра программе толаме кхочашъе.

Даьхенан партен аьхха цуьнах тийша цуьна тlаьхиллар адамий истора чухь эггара хьалха космосе гlолга.

Советски халкъа, дерригча адамий дегашна даим дусарга эггара къоьнах космосе вала ше кийчвенначу хана цо аьлла дег чу дуьцаш дола дешаш: «Са безам ба ер сай эггара хьалхара космически полет коммунизма — советски нах хlаьале чуболаш йолча а лаьттан тlаьра берриге нах, цо дог тийша ва. чуборгболаш болча а общества наха хетае».

1961 шера 12 апреле дуьнен тlа эггара хьалха «Восток» яхача космически кемана Лаьттанна гонахьа го а баьккха, вай Даьдей дезача лаьттан тlа вахоша юхавера Советски Союза гражданин Ю. А. Гагарин. Иза яр шийна нийсса кхьь цхьаьхха йоаца lалама ниэаш доуш а ваь сего хьакка котало, lилманен техниканен карагlдаьнна тlехдаьнна доккха хlама, сага хьакъал котдалар.

Ю. А. Гагарина карагlдаьннача тlехдаьнна доккхача хlамаи бе боагlача тайпара нах баьб советски халкъан дерригача дуьнен халкъашна. Советски Союза Турпала эза цlи елар цуьна Ленина ордени «Дошо седкъа» яза медали дlа а луш. Иштта цуьна тайпинад доволо дехьарча дукхахча паччахьалкхений дезагlа дола совгlаташ.

Летчик-космонавт ше хиларах тарра, Ю. А. Гагарина цахадлаш аргаваллаш тоьйура ший говзах, цlаккха а хийла иза дуьши бедш тlабахийтал тохкар по авиационни космически техника кердадар. Це юкъарчал доицаш эггара хьнарегlен дакъа доццар космонавтий экипажаш. lоовасчен тренировка еш, космически кемий пилотанта култалоча, кхетамна дlалора це опыт ший ловзъостадта, хlаьта не бахьан долаш из дукхазейе доарзlаш вар космонавтий аэадде, 1968 шера тlехдика чакхъьаьккхар цо Жуковски цlерагlйола Тlема-фегаре инженерни академе.

Боккха общественни болх беш вар Ю. А. Гагарин, дикагlа вола пропагандист вар иза, дуьнен дукхахча мехкашкахча бlаьш хьаргш болча халкъана вlашагlветтахлуьйи хинила, массанахьа а кхуьхьа по вай Сийлахь-йоккхача Даьхенах, космос кархаерзаьча советски халкъа карагlдуьлача баккьдолчох дола деша.

Ю. А. Гагарин вовзаш вел хинникадашна массана а йоай дегашна доаттаверган из цlена дог-уйла дола башкатика саг. Йоаккхо йоьзн доьк къост, дезала зийна да самна. Цуьн сацала къаьнта белгаленаш яр лакха партийност, дисциплинированность йолаш, тlема денар тlехдика кхоьчашдлеш хилар.

Юрий Алексеевич Гагарин трагически валар деташта чlогагlа дахар ден халахетаргаа вай мехкарчен дерригача лаьттан тlаьчен миллионаш а миллионаш а болча наха.

Советски халкъа тlехдаьнна декхача воlах, дуьнен тlа эггара хьалха космос кароерзаьнчох, баьнха-дикача коммунистах, денадена доттагlчохи кавкъостехи бола сийрва уйла даим шеачлах вай дехада.

Цуьн сийлаза наха боаран беашаш чlогагlа Дай-мехка гlуллакх наха, тутанна, къонахчана хьоькам турба беоонгаш советски наха, коммунизм ноттьякхар дукха керла хlамаш карагlдаьлаза тlехьехаглба це уж.

Л. БРЕЖНЕВ, Г. ВОРОНОВ, А. КИРИЛЕНКО, А. КОСЫГИН, К. МАЗУРОВ, А. ПЕЛЬШЕ, Н. ПОДГОРНЫЙ, Д. ПОЛЯНСКИЙ, М. СУСЛОВ, А. ШЕЛЕПИН, П. ШЕЛЕСТ, Ю. АНДРОПОВ, В. ГРИШИН, П. ДЕМИЧЕВ, Д. КУНАЕВ, П. МАШЕРОВ, В. МЖАВАНАДЗЕ, Ш. РАШИДОВ, Д. УСТИНОВ, В. ЩЕРБИЦКИЙ, И. КАПИТОНОВ, Ф. КУЛАКОВ, Б. ПОНОМАРЕВ, М. СОЛОМЕНЦЕВ, Н. БАЙБАКОВ, В. ДЫМШИЦ, М. ЕФРЕМОВ, В. КИРИЛЛИН, М. ЛЕСЕЧКО, В. НОВИКОВ, И. НОВИКОВ, Л. СМИРНОВ, Н. ТИХОНОВ, А. ГРЕЧКО, М. КЕЛДЫШ, С. АФАНАСЬЕВ, С. ЗВЕРЕВ, П. ДЕМЕНТЬЕВ, В. КАЛМЫКОВ, А. ШОКИН, В. БАХИРЕВ, В. РЯБИКОВ, И. ЯКУБОВСКИЙ, М. ЗАХАРОВ, А. ЕПИШЕВ, С. СОКОЛОВ, К. ВЕРШИНИН, Н. КРЫЛОВ, С. ГОРШКОВ, Н. САВИНКИН, И. СЕРБИН, В. КОНОТОП, С. ПАВЛОВ, С. РУДЕНКО, Н. МОРОЗ, Н. КАМАНИН, А. БЛАГОНРАВОВ, Л. СЕДОВ, В. ПАРИН, В. НИКОЛАЕВА-ТЕРЕШКОВА, Г. ТИТОВ, А. НИКОЛАЕВ, П. ПОПОВИЧ, В. БЫКОВСКИЙ, К. ФЕОКТИСТОВ, Б. ЕГОРОВ, П. БЕЛЯЕВ, А. ЛЕОНОВ.

ИНЖЕНЕР-ПОЛКОВНИК СОВЕТСКИ СОЮЗА ТУРПАЛ ВЛАДИМИР СЕРГЕЕВИЧ СЕРЕГИН

СССР летчикана-космонавтана Ю. А. Гагаринца цхьана самолета тlа тренировочни полет кхочуш беча хана авиационни катастрофе хиннача трагически велла КПСС член, Советски Союза Турпал, инженер-полковник Владимир Сергеевич Серегин.

Вайнара дlаваьхна башха-дикача советски летчиках цхьаъ. Цуьн дерриге вахар вай Даьхенна дечу гlуллакхна, цуьн Гlераншана йизаш чlогlдара гlуллакхна тeтадала дар.

В. С. Серегин ваьв 1922 шера Москве. 1940 шера юкъера школа йистеяьккхинчул тlехьагlа ший безам а хиника Советски Эскара куьгlарашка вала иэ, цигара Тамбовски тlема авиационни пилотий школе хьожавел. 1943 шера дена Сийлахь-боккхачу Дай-мехка тlема фронташ ке хул. Летчик-штурмовик хилларах тарра, тlом беча хана цо хьахьектан кхеташ, къонахчал эелаш, шайна тlенахо ше хилар. Тlема заданеш тlехдика кхочуш еьчьнах Советски Союза Турпала эза цlи елний цуьна.

Тlом чакхбьаьнчул тlехьагlа Жуковски цlерагlйола Тlема-фегара инженерни академи йистеяьккхай В. С. Серегина. 1953 шера дена летчикалла-испытателалла болх бу Владимир Сергеевича. Цу шерашка дукха бехктокхамера испытанеш яй цо, шо опытни грамотни инженер хилар хьо а хьокхам. Шиб еррига знанеш йlахьий опыти дейл дега еррига йlоахая кампьюта дlалоьв по дукхалезача гlулакха, хьаьлаьлле хьехам телар гихьмаш долча карирхцита. Владимир Сергеевич бекталоалар даим знанешта тlиккувш, кердачуьча, хамза дисачуьга къача гlертар хилара, бахза тlа тlагlертан хьалхашва латте декхарш кхочуйшлора тlахерзалаьа гlулакх деш хиларна. Массоза а долчана хlамай лакхагlа доагlахорд по гlуллакхе хьаштан, халкъа хьаштан В. С. Серегина хьичаре дакъа доаццап общественно-политически вахаре, еррига звини состава чlогагlа доокхlвие дукхавезаш вар из.

Даьхено лакхе мах бьаб цуьна карагlдаьннарий: цуьна еннаав Советски Союза барзl ордени дукха медалеш.

Сийлахьча советски лаьчан, Коммунистически партен советски халкъен тешамерча воlах, Владимир Сергеевич Серегинах йола сийрла уйла даим шеачлах вай дехада.

Л. БРЕЖНЕВ, Г. ВОРОНОВ, А. КИРИЛЕНКО, А. КОСЫГИН, К. МАЗУРОВ, А. ПЕЛЬШЕ, Н. ПОДГОРНЫЙ, Д. ПОЛЯНСКИЙ, М. СУСЛОВ, А. ШЕЛЕПИН, П. ШЕЛЕСТ, Ю. АНДРОПОВ, В. ГРИШИН, П. ДЕМИЧЕВ, Д. КУНАЕВ, П. МАШЕРОВ, В. МЖАВАНАДЗЕ, Ш. РАШИДОВ, Д. УСТИНОВ, В. ЩЕРБИЦКИЙ, И. КАПИТОНОВ, Ф. КУЛАКОВ, Б. ПОНОМАРЕВ, М. СОЛОМЕНЦЕВ, Н. БАЙБАКОВ, В. ДЫМШИЦ, М. ЕФРЕМОВ, В. КИРИЛЛИН, М. ЛЕСЕЧКО, В. НОВИКОВ, И. НОВИКОВ, Л. СМИРНОВ, Н. ТИХОНОВ, А. ГРЕЧКО, М. КЕЛДЫШ, П. ДЕМЕНТЬЕВ, И. ЯКУБОВСКИЙ, М. ЗАХАРОВ, А. ЕПИШЕВ, С. СОКОЛОВ, К. ВЕРШИНИН, Н. САВИНКИН, В. КОНОТОП, С. РУДЕНКО, Н. МОРОЗ, Н. КАМАНИН, В. НИКОЛАЕВА-ТЕРЕШКОВА, Г. ТИТОВ, А. НИКОЛАЕВ, П. ПОПОВИЧ, В. БЫКОВСКИЙ, К. ФЕОКТИСТОВ, Б. ЕГОРОВ, П. БЕЛЯЕВ, А. ЛЕОНОВ.

МЕХКДАЬТТАХОЙ УНАХЦlЕНО ЛОРАЯРА

26-ча марта городе Грозне КПСС обкома политически просвещене Шаlа болх бе Яраленний мехкдаьтта чакхдоаккхача предприятий болхлой къахьегама гигиенен болхлой унахцlенон хьал тоадареш дешаш дуьцаш йола медицински болхлой Ерригсоюзни совещани. Мехкдаьтта чакхдоахарий унахцlено лорарах лаьца дукха къамаьлаш дир цига медицински болхлоша, lилмахоша, специалисташа. Бlаьш эзараш я чакхдоаккхача мехкдаьтта тlахьожам доаттабеш автоматически регулировани ейш йола приборш мехкдаьтта чакхдоаккхача предприятешка. Кастта цу предприятешка болх бе йолалурьа электронни вычислительни машинаш а. Цу совещане доклад йир 50 гаргача саго. Керттерча темах лаьца доклад йир СССР-а унахцlено лорарна министерства керттерча санитарно-эпидемиологически управлене начальника П. П. Лярска.

«Грозненски мехкдаьтта чакхдоахача заводий болхлой унахцlеное хьалех» яхача темах лаьца доклад йир медицински lилмай Академе члена-корреспондента, профессора К. П. Молоканова. Совещане дакъа лоацараша чlоагlа уйла тlайохийташ дакийтlар Ерригсоюзни мехкдаьтта lилма-тохкама института директора кхерамаленн техника дешаша волча заместителя А. С. Агаева дакъа къамаьлага. По дийцар мехкдаьтта чакхдоаккхачех мехкдаьттахимически промышленносте кхерамзлен техникех къахьегама гигиенан дешаш lилмаларш тlа вlаштlехьдахарах. «Мехкдаьтта чакхдоахача заводашка болх беча наьха лерматозаш» яха доклад йир медицински lилмай кандидата Т. С. Бовнича. Мехкдаьтта чакхдоаккхача предприятей болхлой унахцlено лорарах Нохч-Гlалгlай АССР медицински болхлоша хьалхашка латтача тохкарча лаьца къамаьл дир Нохч-Гlалгlай АССР-а унахцlено лорарца министра М. Т. Индербиева.

Цхьайолча промышленни районашка хулача онкологически лазарий хьахех лаьца доклад йир М. И. Глебова. Совещане дакъа лоацараша еррига уйла тlаяхийта вайнйlар Нохч-Гlалгlай АССР республиканени диспансерерча медицински lилмай кандидата А. Ф. Шапошниковас мехкашкен сага цlенан хулача лазарех лаьца доклалага. Иштта кхы дукхача специалистана докладаш йир тайп-тайпарча лазарех мехкдаьттахой ларарах лаьца. Цул тlехьагlа докладаш юкъаш къамаьлаш дир совещане дакъа лаьцараша. Медицински болхлой Ерригсоюзни совещане ший болх чакхбьаьккхар 28-ча марта.

Б. НОСТОЕВ.

РЕВОЛЮЦИОНЕРА СИЙНА

Дукха бар самарддйнахьа Шерипов Асланбека цlерагlча улицагlа № 17 йолча цlен юха гулбенна нах. Укх цlагlа ваьхаш сийдоза революционер, Нохч-Гlалгlайче Советски lаьдал оттадеш хьинаде дакъа лаьца Николай Федорович Гикало.

Мемориальни доска оттадеш митинг хилар укхаза цу дийнахьа. Из хьайийлар города Ленински райисполкома председателан заместителя А. А. Маркосова.

Митинге шийнай дагалоагlараш дийцар Н. Ф. Гикало бlаргавайна а цуьна къамаьл даь а йолча педагогически института йоккхагlйолча преподавателан, доцента Мальсагова Тlонтий Танарас.

Хlанарча № 13 йолча школе денаш хиннар Николай Гикало. Цу школа комсомольски организацие секретара Журавлевасий города кагирхой цlерагlа педагогически института преподавателан М. Диваевен къамаьлаш дир митинге.

М. ИТОНОВ.

«СЕРДАЛО»
2-гlа оагl. 30 март, 1968 шу.

ПАРТИЙНИ ВАХАР

ПАРТИЙНИ ГРУППА — КОЛЛЕКТИВА ДОГ

Бригаде ферме, ремонтин мастерскехь къахьегарашна партийни группаш коллектива дог да аз аал: Бакъ дар аьлча иштта да а да из.

«Красноармейский» совхозан цхьоалагlча отделене шоллагlча бригаде партийни группа вlашагlйоаллар 1965-ча шера. Цу хана цу группана чубоагlаш КПСС шо члени цхьа кандидате яра вайша, хlаьта хlанз тхо вийс саг ва. — Шийо йоадаш да, цу хана иштта кlезига вах чубоагlача группашна бола бе хlаадеш дукха а халагlа хилар,—боах тха партгрупорга Байсултанов Тlенказа.

Ши кхо шу мара дац № 2 йола тракторно - полеводчески бригаде деррига производственни хьоккхамиета шийна лоалаха ялача коммунистически къахьегама шийна а бригадех тlехьаьнсаш хинна. Шерра-шера цо хулар алат, юртбоалама продукци ниххьага хlабола нах лакха бар. Иштта латтача гlулакхага цlенташтта хьеша бахьар партийни группера коммунисташ.

Партийна группа шийна ларкlар шоай гlулакх иштта ледара хилара бахьан бригаде къахьегама дисциплина доалла хилар, къахьегам во вlаштlехьбаккхар, тракторна ерриг аудертlа шайла иза оцар, хиш дехкача лаьттах шайла иза эцар хилар.

Лаьттагl, lалама хьалаш юртбоалама машинаш а ерригша техника а хьакхар яр саниа хиича кхачар бригадех цlезаргагlа шоаш алат а хьиййола культураш а чукхахьар бе башха иза хетаме хила йиш ярий коммунист, яхаш дукх цу партийни группа членна Нохч-Гlалгlай АССР Лакхехьарча Совета депутата Исраилова Хьалимата.

Ший болх мичахьара дlаболабе беза кхетаде хьаьр партийни группа. Кхетама а организаторш а болх тоо бригара трактористий паркаш дикагlа хьайн вашаьнга вlашагlйеккхара къахьегама овсарле лакхъяраца дlаболабир партийни группа ший болх. Хlаьта из дика гуш да. Хьаккlашк айлача механизированни звенона керте лаьтта тракторист къона коммунист Исраилова Хьалимат, КПСС … Джамбеков Уьейс … къайоалаш ба. Бlаьсти кхаьккхара балхаш деча тlехдика трактористий сийлахьаш, кхетош дукхача дика комбайнер, lай тракторашта, комбайнашта, юртбоалама лаьцча техникана ремонт нах … гойташ вола ремонтник ва Уьейс. Лладахача шеранча цхьа бах шера а партийни группа къонача членаша Зубайраев Вахийла, Номаев Мухаьс. Заршо lусана лукха ха йоацаш парте кандидатала хьайийцача Антиев Рамзана, Айдамиров Джамила, Илиев Сайлвана башха дика къахьегама тахханал доах. Укх бертига трактористаш ба. Хьаьл шо ду хьалха дика кийчдьачча лаьтта 1611 гектара тlа гораж дlайийна баьнаб уж, хьамалаш а монара свекла а дlаморгбола 4610 гектар лаьтта кийчаьд.

Сменни норма 12 гектар болча ва. Исраиловс 29—30 гектара тlа культиваци е хlара дийнахьа, Зарисра бlаьсти во культураш дlаюьча … 13 … процент кхочачаьхь. Иштта дика болх беш хьабоагlа партийни группа къоабалх членаш а.

Парте бовнарашта хьоккхам тайташ къахьегам партийни группа коммунисташа, цlенача дег тlара бокхача кхетамца дуьц совхоза болх … юртбоалама а къахьегамхоите а хьалхашка лаьттача декхарех. Организаторшка а кхетамца … дикагlа lалашйеш … къахьегама а … дисциплина лакхъе. Совхоза болхлой юртбоалама техника дикагlа пайдаэшар бо … дехкар … производственни хьоккхамаш лакхъе. Масала совхоза вlашагlъеллача деррига шу шера барlа шера зе дон хьоекай из бригада. Хlаьта 1966-ча шера ио ца хlюаеш чакхбаьлар балха шу. 1967-ча шера 3,9 эзар сом пайда хилар. Из дукха айча вац, баьхьа дlаха долзача шерашка цо кхы а дукхагlа хургхиларах шеко яц.

Доккхий декхареш оттадаш бригаде шийна хьалхашка укх шера. Хlара гектара тlара 25 центнер кlа, 20 центнер кукх, 50 центнер хьамlаш, 250 центнер шекара свекла, чуэка. Уж доккхий декхараш да, цхьабакъда коммунистически къахьегам бригада цlи яккхара къовсам баттабеча бригадий цlийтамдуьхьаь доаш ба. Хlанзле дукха дааьд тlаийдх социалистически декхараш кхочашдара. Дукха дlадийнача хlара минеральни удобренеш дика … бlаьстен … дуьргбола деррига лаьтта минеральни удобренеш … лакхарой агротехнически хьалашка дlахьош да бlаьсен балхаш. Иштта вlашцlехьдаьна балхаш дlайхьайна халурба партийни группа бу балх. Бригада механизаторашта е ерригача коллективан … социалистически къовсам … къаьхьегам дикагlа вlаштlехьбакха ноаьъостал ду, хадама терко е болхлой вахар тоададар, болхлой, механизаторий материальни безам сойбаккхара мероприятеш чакийоах.

Коллективе боккха хин бе партийни группа. Цуьнаш дуьйладенна лоарlаш да производстве хинна цу бош общественни а политически а вахаре цуьн роль хадаш лакхлуш кхетеш.

А. ПАЛЬЧАК,
КПСС Урус - Мартано райкома организационни отдела заведующи.

КЪАХЬЕГАМА ОВСАРЛЕ ЛАКХЪЯРА НАЬКЪАШ

Нохч-Гlалгlайчо къахьегамхоша, деррига советски наха а санна, тlагlерта къовсам доаттабу вай общество коммунизм хьалхаяккхе дика дlахьалхаваьлла, вай мехка материально-техническа база дlахо дегlайоалаьлга, экономически а оборони а йиз сагlа lалаьче лаьрхlа керда пхе шера план кааьхьала а йоаккхе кхоачашьяра.

Дlалахачь пятилетка шин шера сихъена дегlайхай республика экономика. Промышленни производства шкъара объем 28 процента дегlаенай дlаяьга хилача 25 процента дегlа байзача метте. Цхьал сагlа хьаьй 44 миллион сом гаргарча мехъа продукция, хlаьта цунга дlадолар планал тlех лоцарах 15 миллион сома кхом а баьб.

Къахьегама овсарле 1966—1966 шерашка 19 процента е шийна шера лаьрхlача 9.1 процента лакхъенай, вешта аьлча, ертаьнча пятилетка заданеш лакхагlа я иза. Къахьегама овсарле дегlадара чоаче бlарча хьлийнана республике гlоала 70 процент тlехийтай промышленни продукци, хlаьта керда хьаланша болх беча предприятешка — 75 процент. Цхьайолча коллективаша кхы а лакхагlа дола хьоккхамаш lалашдаьх къахьегама овсарле лакхъяра хьакъехьа.

Хlаьта а lалашдеданарех кхочам а хиина lе йиш яц.

КПСС обкома бюрос укх денношка тlаийцаб «Республика промышленностен гlишлошъечен къахьегама овсарле дегlаяра боарамахи дегlаккхуьлара резервашх» бола соцам. Из соцам баьб йолаш йола кхочалургlйончча резервех промышленностен гlишлошъечен къахьегама овсарле дlахо, кхы а сихагlа дегlаккхуьлара болча пайда из пайбулеж. Дукхача шерашка промышленни предприятей хьехаргlа дакъе къахьегама овсарле дегlаяхара соцам боллаш бола темпаш яц. Хlаьта мелко-инструментальни, шекар доаккха, Малгlабинеан Навсаргене кирпичный заводаш, макаронни фабрика, цхьайола кхьяран санна йолча предприятешка къахьегама овсарле тlехьарча кхаь шера кхыметтел хьт а енна.

Къахьегама овсарле гетгара а лаьгlа дегlаьх «Нефтехиммашчасть» яхача, автогенно-карбидни заводашка, Ермоловски ДОК-е, кондитерски фабрике. Кlезига яц къахьегама овсарле лакхъяра наьха а доацаш, болхлой дукхагlа хилийтара чотах продукци а сакъявалита lалашу предприятеш а.

Республика гlишлоаьъара организацешка 1966—1967 шерашка шера керте юккъера лоарlаш къахьегама овсарле дегlахара темпаех деррига а 2.7 процент мара ваннадаш. Из КПСС XXIII съезда пхе шеро плана хьехьехьарча Директиваша оттадьача болрайал дикка лохагlа да.

КПСС обкома бюро соцам тlа къовсам боллаш даьхкад цу деррига кхоачамбоацарий бахьанаш, хlаьта промышленностен гlишлоъечен къахьегама овсарле дlахо лакхъе пайда ийбара хиланза пуьйбена керттера резерваш белгала а хьй.

Сенах латт уж резерваш?

Парех лоархlамегlа арш а предприятеш технически кийчъяр лакхдехлен производство а къахьегам а толшагlча тайпара вlаштlехьбаккхадар.

Республике предприятеш кхоачамхилал технически кийчъянза хиливах бертиагlча промышленни болхлоех 30 процент кулг-кара къахьегам ба. Хlаьта машинийн очен метала чакхлоахачех, кхачан, хьу чакхйоахача промышленносте кулг-кара хьегача къоно дlадоала ям а лакхагlа да. Къаьстта а во чакхлоах гlоана болча балханта — ремонтан, мухьлаш доттара-доаккхара, сорташ къаьстара, складашкарча, кхаьча балханта механизаци сага. Уж балхаш кулг-кара эу болхлой берттердараш тарел шоааза дукхагlа ба. Из бахьан долаш предприятешкех гlишлоъечен гlоана дола балхаш ду бертига болхлой хlаьа а тlехьаьна дукта ба.

Кулг-кара деча балхий объем кlезигъяр дукха хадданза кхоачашдаа арьаш бертда техника юкъекхахьара планаш. Дукха къахьеган болча процессанта, къаьстта а гlоана долча балханка вlаштlехьа а доахам, тlагlерта чакхдахаза заргдап механизаци автоматизацен гlулакхаш.

Йоккхий резерваш йоахе йолаш болча поточни механизированни автоматически линеех а вешта еррига оборудованех а пайда ийбар тоадарах. Гуча, масала, кхачан промышленноста предприятешка механизированни поточни линеех укх тайпара пайда ийбаь хилар: кхаьт линие тlа — 50 процентага кхачалца, 10 линие тlа — 50 процентагара 74 процентага кхачалца, хlаьта иштта 10 линие тlа — 75 процентагара 89 процентага кхачалца. Цунах тарра сурт да кулга-шурийн консервни промышленносте а.

Машинаш еча дукхача предприятешка производственни оборудованех бакъа пайда ийбеш хилар сакхь за. Иштта, «Электроинструмент», «Нишемаш», «Трансмаш» яхача заводашка болаш йолча метала чакхлоахача станокашта 58—79 процент мара хилийтар пайда бу лургбоаш бойх. Машинаш арем метала чакхлахарех еррига предприятеш ихьана дlахьарlача станокий сменноста коэффициент 1.13 хул, кузнечно-прессовой машинийчох — 1.31, электросварочни аппаратийчох — 1.12. Башха болх байтам шийла ийбаш дукхагlа гlишлоешьара машинехи механизмаехи.

Дукхача предприятешка моральни а физически а къаьчна дукха оборудовани я, хlаьта цуьна эксплуатаци яра дукха кулгкара къахьега дезаш а за.

Уж деррига а кхочачамбоацараш дlадахар, оборудованех пайда ийбелга дикагlа тоадар, цуьна биза бе бахь хилийтар — из за къахьегама овсарле лакхъяр, кхы тlа дукъа а и за дахийтаи. арахеца продукции алсамъяккхара лоархlаме йола резерв юкъехьар.

Производствон къахьегама вlаштlехьбаккхара дакъерча кхоачамбоацараш, дисциплина дола хилар хьахулийтаи за дукха болза за бертига кхаьраш дукха дlаоллаш-тlахкам хилар. Пятилетка шин шера республика промышленносте цукха лаьрхlа йола бlаргчача декешкара балха за йоаграх 1.7 миллион сага-ди чиина lан, вешта аьлча, шера хlара болхлочуьн сиха 19 балха а дик йакаш. 40 эзар болхлоагlа сага-ди дайнал прогулаш эрах. 1966 шерана цийсача 1967 шера прогулаш лаьхьа дукхагlа хиниай «Цищемаш» яхача, Грозненски. Шалинскии сыпкаб… конструкцей заводашка, мальха комбинате, Новогрозненски консервни, шекар доаккхача заводашка, кхычахьа. Сменашта чура прогулаш балхь хана 12—15 процентага дlаяхоч.

1967 шера промышленни предприятешка 22 эзар болхло дlа а бийша, дlа а хьияхай, вешта аьлча, парех кхы бертигча болхлой 45 процент. «Грозпромстрой» яхача тресте цу шера 2324 саг дlа а йийша, 2323 саг хlа а хьияхай, «Нефтехимстрой» яхача тресте шера керте юккъера лаьрхlача 2148 болхло хулча метта дlаийцар 1688 сага дlаваьйнар 1752 сага иза.

Дукха йолаш йола балха за механистаутпне бола бу за йистебьачуьл тlехьагlа деча балханаш. 1967 шера деррига бола бу за йистебьачуьл тlехьагlа промышленносте дайна балхах 534 эзар сага сахьат хинна, хlаьта цунах 221 эзар сом хlа а деннаа.

Республикна предприятешка алсамбенах 10 процент сагlа бараша балча нормаш кхочачаьхь. Технически а экономически а хьакъехьа бакьаьа йола балха нормаш юха хьежа а хьежаш, юкъекхахьара болх кхочаш болаш бац дукхача предприятешка. Иштта, «Красный молот» яхача заводе ленача 29460 нормаш 340 норма мара юха хьажа а хьежа организаш 1967 шера. Грозненски химкомбинате — 40929 нормах 102, мелко-инструментальни заводе — 1550 нормах 94, кога гlирсий фабрике — 1060 нормах 30, Грозненски консервни заводе — 666 нормах дахьа 2 норма мара юха хьажа а хьежа организахаи.

Нормированеш гlулаех дикача хьала на хилар бахьан долаш за дукхача предприятешка къахьегама овсарлен юккъера лаьрхlа алани экономически хиланц дарздаша боаремегlа цхьагарра дегlа на акар. 1967 шера, масала, ацетонни завод, мебельно-хьу чакхйоаха «Тарех» яхача фирма, кога гlирсий фабрика, кхьараш икъе а йолаш йолча 17 предприятешка къахьегама овсарленаш сихагlа дегlайхад влашп.

Уж деррига кхочачамбоацараш хинна, белгалду КПСС обкома бюро соцам тlа, дукхача министерствайн ведомствайн кулгалхоша, парте горкомаша, райкомаша, юкъьанчарча парторганизацешка, облсовпрофо, профсоюзий обкомаша, фабрично-заводской комитеташа къахьегама овсарле лакхъяра йола резерваш гучаяхара а парех биашагlа пайда ийбара а за лоагlа гlулакхаш лерттlа леш ца хилара, цу лоархlамерча гlулакха общественность, болхлой-новатораш, инженерно-технически болхлой мела юкъеузаш хилярах. Технически прогресса, производствой къахьегам вlаштlехьбахара, производства эффективность хаддана лакхъяра хьакъехьа коммунистий роли бехктохками лакхбара дешаш наг-нагахьа мара дукцац министерствай коллегашка, партийни профсоюзни комитетий пленумашка, партийни профсоюзни собранешка.

lилма дарда тlа къахьеган вlаштlехьбохилга, из цуьн овсарле лакхъяра лоархlамегlа дола хьал махиллара, промышленносте, къаьстта а гlишлоешъача хlана а дарж малагlа дьржадац, хlаьта цуьн чулоацама шийна юкъе йоадаи боллаш дола кхочамбоацараш а да.

Планированеш экономически стимулированеш керзача хьалашка къахьегама овсарлеч хьокхам «лакхера» планировани ец йаа. Цхьабакъд, из цlаьла а дац иа кlезигагlча майзно лаьрхlа хилар. Къахьегама овсарле производства экономически эффективноста лоархlамегlа йола хьокхам хила а хиннаб, болаш а ба.

КПСС обкома бюрос парте горкомаш, райкомаш, промышленноста, транспорта, гlишлошъяра предприятей юккьантара парторганизацеш, облсовпроф, профсоюзий обкомаш, министерствай, объединеней, трестий, предприятей кулгалхой декхарийла баьб 1968—1970 шш. лаьрхlа, хlара даькъа, еррига предприятешкен организацешкен къахьегама овсарле лакхъяра хьакъехьара КПСС XXIII съезда пхе шера планах йола Директиваш кхоачашъелгlа lалашду къаьстам боллаш дола гlулакхаш дехте белгал а дах, къоастаде.

Доккхий декхараш да промышленностена, транспорта, гlишлошъяра организацей болхлоша пятилетка юкъедисача шерашка кхоачашде дахараш. Производства объем хlара шера 10—11 процента алсамьяхада арьаш, хlаьта деррига пхе шера чуьхь 1965 шерарчул 1.7-заа гаьнта алсамьякхада а арьаш. Цу тlаккехачхьи дизь хьакъах кхаь даькъал кlезигагlа доацар lалашде деза болаш болчул кхы дукхагlа болхлой юкъе а ца озаш, вешта аьлча, къахьегама овсарле дегlаяра чотах.

Из декхар кхочашдара плана боарене а тlаrlерта а хьахьоаккхьанц даргдац lилма дарда тlа къахьеган вlаштlехьбохилга хьалха латтача коллективай производства къаьст-къаьстача новаторийн творчески инициатива хьалхъаланза а дегlаккхуьланза а арьаш, шерагlа йоаржаманза арьаш хlара бола беча иштте къахьегама овсарле лакхъяра со-ноай планаш уттадара йола лиь.

Парте обкома бюрос партийни, профсоюзни организацей а боахама кулгалхой а цlенхаштара уйла тlаерзаьб кадрий гlулакха квалификаци лакхъяра, хьалха латта къахьегама хьисапашн методаш, уж цуьн овсарле лакхъяра лоархlамегlа дола хьала махиллара, къоста а еш, шерра дlайоаржаяра шиа тахлаш хилийтаиза дарг ца хилара.

Облсовпрофан профсоюзий обкомаштен догадьх 1968 шера 1 апрелагара дена 1 ноябрага кхачалца промышленноста предприятешка, гlишлошъяра, транспортни организацешка, учреждешка балха хьахьах пайда ийбара хьакъехьа … .

Боахама кулгалхой, парте горкомаш, райкомаш, профсоюзни органаш … КПСС обкома бюро соцам тlа, къахьегама хьалхин хьерамилен техникен дикагlа толора, производственни эстетика … къаьстта йола уйла тlахийта, къахьегама овсарле лакхъяра кадрий дукхалуш хилар дlадаккхара лоархlамегlа йола фактораш уж махиллара.

Республиканчески гlазеташа, радиовещанешен телевидененеш йолча комитета тlаьхкаад къахьегама овсарле дегlаккхуьлара резервех пайда ийбара хьакъехьа коллективаштен производства хьалха латтарашта карагlдаьннараш хаддана хувыш хулга.

Республика фермашка

Вай республикехь йиъ районо ханал хьалха кхочашъьй пачхьалкхенга дуьх, шура, фуьш дохкара хьалхарчу кварталан план.

Гlадуугаш да дlадахача шера КПСС обкомо республикин Министрий Советан карара кара тола ЦІе байракх лынкхача наурцашта нерда каргlдьнина хlармаш. 1967 шера цу хамаца нийбсгм заготовкай боарам лакхбеб цар: дуьхх — 16 процент, шурийна — 22, фуьшта — 40 процент.

Сунженцаша а хьал лакхбаь ю боарам. Укх шера плинан совгlа 300 тонн шура йохка яьнр доьг деннадий цар, цхьабакъда, цар хlинзле а планан совгlа яьнха шура 388 тонн я. Квартальни планал совгlа цар хlинзле а заготовительни пункташка дlачудаьннад 297 тонн дуьхи 61 эзар фуьи.

Хьенхашнам лахдийнад колтта планал совгlа дуьх, шура, фуьш дlачутеьнаш болча Ножай - Юьртан Гудермесан районийн хьайбаш лелийархойша а.

Чакхйоьлаш латт укх шера хьалхара квартал. Хlара боахама хьайбаш леладерашта княтхьало ха яр из. lана халача хьалашка шоаш гlуллакх деча дохкх цхьакхьа а тlера да доьлийташ царка планага хьежжа дуьх тlакхетийта, шура яхха декхарийла бар уж. Хlьата цуй совгlа тlаййца декхараш а ю дарий. Цу гlулакхо йиш хулийтаргья пачхьалкхенга хьайбай продукташ йоххара шера план ханал хьалха кхочашъе.

Дикача къахьегама толамашца lангара бовлаш латт Гудермеса, Наурски, Ножай - Юьрта, Сунженски районийн хьайбаш леладераш. Цу районийн боахамаша ханал хьалха кхочашъьй пачхьалкхенга дуьх, шура йохкара хьалхарча кварталан план, хlьата, белгалде деза закупкай боарам хlанз дlадахача шера укх ханечул дикка лакхбенна хилар а.

Масала, Наурски района боахамий хьайбаш леладераша хьайбай продукташ дlанйеча пунктапка дlадахача шера хьалхарча квартале еннача дукхагlа продукташ дlаеннай укх шера: дуьх 16 процент, фуьш 40 процент. Цу инфраша хьахьокх хlара шера хьайбай продуктивность дикха лакххуш хилар. Уж толамаш даха віаштlехьдаьннад хlара боахаме шортта доакъар lалацдарах, хьайбашта лертlа гlулакх дарах, хьайбаш леладерий е йоаггlача тайпара йоакхо ярах.

Цу тайпара дикка къахьегама толамаш хьахад кхы а дукхача хьайбаш леладеча фермай къахьегамхойа.

Цхьабакъда болх нитта дика віаштlехьбаккхаза дукха фермаш а республикиа боахамашкa.

Пачхьалкхейна дуьхи фуьши доххара шенхашта тlехьабус Грозненски района боахамий хьайбаш леладераш, хlьата из район хьайбай продукташ яхарга диллача республика районашта юкъе втара йоккхагlьар а я.

Пачхьалкхенга шура йохкара квартальни декхар кхочаш ца дар хкераш болаш хьалаш етта, Малгlабика, Наьсарен, Шаьла районий боахамашка а, хlьата фуьш дохкара гlулакх геттара во віаштlехьдаьккхад Урус - Мартана, Наьсарен, Ачхой-Мартана районий боахамашка. Цу районий боахамаш тlехьатетт ерригa республика.

Цхьатарра хьалаш долча районашка эрган хlанад хьайбай продукташ яхара гlулакх?

Гlулакх сенах латт аьлча из латт тlехьадусача боахамий фермашка хьайбай лертlа йоакхо ца ярах, зооветеренарий гlулакх во доаттадарах, доакъар кхочачйхилал lалаш ца дарах.

Хьалхарча квартале итогаш еш кlоаргга тахка деза хьайбай продукташ кlезига яхара бахьанаш, белгалъе еза уж кхочашбоацараш дlадоахаргдола мероприятеш. Цу гlулакхо йиш хулийтаргья тlехьа тlайоагlача хана хьалхарча квартале дикаа дисар меттаоттаде.

25 МАРТ ТІАНХОАЧАШ ПАЧЧАХЬАЛКХЕНГА ХЬАЙБАЙ ПРОДУКТАШ ЙОХКАРА ХЬАЛХАРЧА КВАРТАЛА ПЛАН КХОАЧАШЪЯРАХ ЙОЛА СВОДКА

Районаш	Дуьх	Шура	Фуьш
Ачхой - Мартана	94	96	66
Ведено	124	144	90
Грозненски	80	96	86
Гудермесски	127	108	100
Малгlобика	32	85	100
Надтеречни	126	111	73
Наьсарен	95	84	56
Наурски	109	116	121
Ножай-Юрта	188	151	109
Советски	230	106	81
Сунженски	118	115	102
Урус - Мартана	102	100	74
Шалински	90	89	75
Шелковской	106	113	79
Ерригча республикехь гlолла	97	103	79

ТЕХНИЧЕСКИ ПРОГРЕСС БАХЬАНЕРА КЪОВСАМ

Пятилетка декхараш республике хьалхарчарца кхочашде гlерташ ба Карабулакски бурув деттача контера бурув деттараш. Хlара шера ханал хьалха кхочашъю цар планаш, бурув тохара темпаш тlа-тlа лакхьеш хьабоагlа уж.

Из ба lилмана, техникана, хьалха латтача опыта карагlдаьннараш тlагlертта производствана юкъекхахьарах хьахиннар. Бурув тохара техникев технологии аргайоахаш тоаелга халача балхий процессанта механизаци ярцен зlамага диаметр йолча останца бурув детташ скважинаш яхарцен віаштlехьдоакх.

Ерригача буровойнка юкъейоалаьй «МСП-2» яхача механизмай комплекс (колленош механически lсчуахийтарн хьалтlадхарн) электрически пневматически дlагlаш, бурув деттачара свечаш-пневматически тlачlоагlдергаш.

Ерригача буровойнка гидромешалкаш а еттазь, дерригача лоабата маркхал кийчбаре безбарен балханта механизаци яьй. Толаме юкъехкхьани аргайоадаш тоаелш я маркхалах кlер яра метод. Мела кlалхарча гlожара тlоаженн мела тlерча кlира кхерехн бурун чакхдоалаш геттара дукха минералаш йоакха хай арадоладеннача хана лоабата маркхалга віашагlъаьлча химически реагентана обработка яра метод чакхйоакх. Хlьата маркхал чубуаш доалча тlоанех бурув тохача хана лоабата маркхал бакъбеш тайн - тайпара хlапаш етт цунах, масала, гезарий чllораш. Бурув деттача контора директора Б. С. Османова предложени елар лоабат чубуаргбоацаш баккьбара цунах цу гlулакха lалаьнате пайда на йола фаччагlаш тоха зама. Из метод техкачул тlекьагlа геттара дика а хинна хlанз шерра юкъейоаладаьй. Дlадаха цу чакхдоалаш мела тlерча тlоаний дикал геофизически буктамаш дахара поакъостампа хьагучаяккхара № 150 йолча скважине (бурув детта мастер Н. В. Редькоо) чубахийтар дирача лоабата маркхал. Дира маркхал юкъебоалабир СевКавНИИ lилмахоша вегабарахи цар поакъостам деши. Дира раствор укх шера юкъейнхьай № 154 йолча скважина (бурув детта мастер В. Н. Минцук). Цу скважине бурув тохарах тlоаний лоатташ боазарий бурошта юкъе алмаза беттам а схкам детт бурув.

Март бетта юххе Киевера посылка кхаьчар бурув деттача Карабулакски конторага. Цу чу хиннадар опытни ше оста. Искусственни алмаз юкъе а доаллаш дела уж остам найбьаьд Украински тlех чlоагlача материалий lилма - тохкама института заводе. Хlанз цу тайпара цхьа оста тоххаш да № 153 йола скважина йоаккхаш бурув тохача (буровой начальник Ю. М. Шкурат). 3700 метр совгlа кlоаргача болх беш да оста, хlьата из хьахьекха результаташ во иш: 117 сахьата хlанзле 62 метр чудахад из, хlьата цу юкъа кхоза хьатlа а дьъкиха хьежаб цунга — из дуаденна ше хиннача меттахьа а даьннадаш, хlаьо бойх бара геттара дика мегаргдолаш а да. Оста тоххача хьенаш за Украински тlех чlоагlача материалий института вийал, цхьан лабораторе воккхагlа вола инженер Рем Петрович Нагорный. Мехкдаьтта тоххараша чlоагlа безам тlабахе лагуьггl искусственни алмазаш хьаннпкта ду а царех пайда иича иц а из дуццача хана.

Хlьата хlанзарчоа геттара раьза а болаш болх бу бурув деттараша ГрозНИИ конструкцех хьадаьча одношарошечни останца. Уж остам вай хьаланка эттара гlоlленагlа за.

Дlахача шерашка санна доацаш, хlьата Карабулакски бурув деттача конторе скважинашта тохкам берай дукхьал бурув детта бригадаш шоаш я. Практико хьахьекхачох, из геттара пайдана ю, цу йиш хулийт тохкама балхаш сихагlен дикагlа віаштlехьдаьккхад де. Соакха 13 скважина эксплуатаце дlахла езаш хиннача метте, хlасиараш 16 др. хlьата царех 14 скважино промышленни мехкдаьтта делар. Укх шера тохкамба а яьккха эксплуатаце дlаенна кlеж етташ мехкдаьтта тела кхо скважина.

Дlадаха цу чакхдоалаш скважинашта тохкамбеча хана керда хlана юкъедихьар: бурув тlоанех тоалаца чакх а доалаш мехкдаьтта делар скважинаш чу ухийтача 89 миллиметровя колоннашта эттара хьалха специерфораторашца гидроперфораци ярах.

Мехкдаьтта чакхдоахарий коллективе шерра юкъедоаладаьа сетевой графикех буровойш хьалъелга. Цу дикача методо йиш хилийтар соахка вышкаш хьалъяра план ханал хьалха кхочачйнъе, хlьата нитта ерригa буровойш а сихагlа хьалъьаь яьхай.

Укх шера а нитта дикх доархlабере болаш ба вышкашъераш шоай планах.

Дукха масалаш доаладе йиш я, кердалар, тоцамагlа дар юкъедвалаьаро мехкдаьтта доахарий балха мел новкъостал ду lаьхоккара. Царех да, масала, чуухийтача віашагlхнйттача турбашца скважинаш къуьлар, къаьстта шоай тайпара (яйгьаь, взаьь, ипакова) цементаш юкъейоалар, кхьйола мероприятеш.

Белгалдаккха деза, скважинаш яхарен тахкарен зама хlара шера халонаш совъювлаш хилар, хlана аьлча скважинаш тlа-тlа кlоаргагlа яха езаш хул.

Мехкдаьтта лохараша кхетаду, долаш долча кхоачанех бизза пайда эцаш хилча мара пятилетка ханал хьалха кхоачашъе шошка йиш хургъйоацалга.

Цар балха тlара керттера деша — технически прогресс бахьан долаш лоаттабу къовсам.

А. БАНАЛКИН.

Пятилетка кхоалагlча шера тlайна социалистически декхараш ханал хьалха кхочашдара шерра социалистически ях йоаржаьй «Трансмаш» завода болхлоша.

Продукцена реализаци яра хьалхарча квартала план кхоачашъьй коллектив.

Завода коллективана юкъе къахьегама ях къаьстта дика толамаш доахаш хьайоагlа коммунист Шерстобитое Степан керте латта слесарий бригада. Цо ханал кхе ди хьалха кхочашдир квартальни план.

Балха тешпаш кхы лаьтl цу ей къахьет бригада болхлоша хlанз а. Дениа задане 125—180 процент кхочашъа слесараша Ю. Курдюковеи А. Романиковей.

СУРТА ТlА: (аьрдехьара аьттехьа) слесарий бригада бригадир С. Шерстобитов, слесараш Ю. Курдюковв А. Романиков станока рейонт еш беаж. **В. Дмисма** сурт.

ТІЕМАХОЙ ХИННАРАШТА СОВГІАТАШ

СССР Лаккхехьарча Совета Президиума Указаца СССР орденашца медалашца еннай тlемашка човаллехиннача, Сийлахь-боккхача Дай-мехка тlема хьинарева доакъашхой хиннача тlемахошта.

1941—1945 шш. Сийлахь-боккха Дай-мехка тlом хиннача юкъагlа немецко-фашистски захватчикашцарча тlемашка белгалбувларах, запасе а отставка а болча салташта, сержанташта, старшинашта совгlаташ деннад:

НОХЧ-ГIАЛГIАЙ АССР ГIОЛЛА

2-ча степенагlа йола Дай-мехка тlема орден

Горновой Василий Ивича, **Горшков** Евгений Петровича, **Корнев** Леонид Михайловича, **Музыка** Семен Тимофеевича, **Петров** Иван Илларионовича, **Седык** Петр Алексеевича.

ЦIЕЧА СЕДИЪА ОРДЕН

Ветютьнев Егор Ивановича, **Габаев** Дадай Денхайна, **Муталибов** lабдул-Хьалима Зайдина, **Оболкин** Калин Яковлевича.

3-ЧА СТЕПЕНАГIА ЙОЛА СЛАВА ЯХА ОРДЕН

Горнин Юрий Александровича, **Яконин** Александр Васильевича.

«ЗА ОТВАГУ» ЯХА МЕДАЛЬ

Бабаев Геннадий Ивановича, **Динцов** Владимир Федоровича, **Жмайбоский** Александр Илларионовича, **Заветный** Валентин Павловича, **Исаков** Трафон Фомича, **Кривонос** Василий Константиновича, **Куликова** Елена Степановайна, **Лозовский** Валентин Ильича, **Сочаров** Григорий Павловича, **Самедов** Василий Федоровича, **Тимченко** Василий Михайловича, **Травкин** Иван Гавриловича, **Урядченко** Василий Корнеевича, **Зугунов** Гоабеса Султана.

«ЗА БОЕВЫЕ ЗАСЛУГИ» ЯХА МЕДАЛЬ

Аникин Владимир Леонтьевича, **Анкудинова** Генриетта Петровнайна, **Астанкин** Тарас Ивановича, **Балов** Елизар Фомича, **Бессараев** Алхаза Арсна, **Гусева** Мария Дмитриевнайна, **Дорнинский** Алексей Ивановича, **Егоров** Федор Ивановича, **Кононов** Владимир Георгиевича, **Стройный** Михаил Ивановича, **Струков** Павел Васильевича, **Халишка** Василий Фотиевича, **Шалимов** Леонид Владимировича.

КХОАЧАШДЕРГДИЙ-ТЕШ ДЕКХАРАШ

Дlадахача шера lалаьнате дукха кхоачашбоацараш нийсделар Малгlабика района «Нигушский» совхозе. Царех пай дар заба аха деза дерригa лаьтта аьха ца даккхар. Дикка тlехьдьинадаш ялат чуэцара балхаш, йолаш йолча техникех лертlа пайда эцацар, балхаш цхьан сменах мара дацар. Уж а кхьалфа а бахьанаш нийсдалар совхозе дерригa а біастан юкъе аха дезаш дисa лаьтта 4929 гектар дар. Дукха да из. Дукха деший из, цатахьа санна боахама долахьарча 36 лаьтта оахача тракторо лертlа болх а беш из аьхаьа а, дерригa балхаш чакхдахара пхийтта ди эшаш хилча. Хlьата хоши из дий хаоттам механизаторашта дагалаттача тайпара ца хулийта. Масала, 18—19 марте віалла а болх бе йиш йоацаш бисар трактористаш дорlа делхарах.

Шоашта хьалхашка латтар мел бехктокхаме гlулакх да хоши кхашкара балхаш сихагlа чакхдаха тохабелар совхоза йиьлагlча отделене шоллагlча бригада механизатораш (бригадир Б. Дышниев). Планах біастан юкъе аха деза дерригa лаьтта 420 гектар дар бригаде. Хlьата 24-гlа марте йиь біаь гектар лаьтта аьха даьнадар.

Мишта віаштlехьдаьннад шун из болх нитта сиха чакхбаккха, аьнна хаьча хаттара нитта жоп делар пов. Дышниева:

— Ерригача гусеничи трактораша шин сменах бу болх. Хlьата шоай сменни задани (4,3 гектар) шоаза тlехкхоачашъю трактористаша Х. Умарова, О. Мамилова. Дика віаштlехьдаьхар укхаза лаьттанца тlоадал соцаеш гурахьа дийнача ялата чакхаш дахара балхаш а. Дукхьал шин дийцахьа йистейьлар механизатораш 321 гектара тlа дийнача ялата маккаш даьха.

Кхьча тайпара да цхьоалагlчеи кхоалагlчеи отделеней кхашка этта хьалаш. Планага хьежача цхьоалаlча отделене механизатораш декхарийла бар 992 гектар лаьтта аха, бакъда цох аьха даьннар 480 гектар мара дацар. Цу тайпарча хьала тlа дар гурахьа дийнача ялата маккаш дахара балхаш а. Кхы а біаь гаргга гектар а маккаш даха дезаш.

Воrlа дора уж балхаш кхоалагlча отделене. Геттара дукха лаьтта дисьдар укхаза кхы а аха дезаш — 1200 совгlа гектар, хlьата укх шера аьхар цхьа эзар совгlа гектар мара дац. Цул совгlа гурахьа дийнача ялатан дуккхача шерашка тlамолача балхаштен віалла маккаш а даьхадацар, хlьата план 2012 гектар я. Дукхагlа йолча трактораша цу шина а отделене цхьан сменах бу болх. Нитта віаштlехьдаьккхад совхозе лаьтта яхара гlулакх.

Юртбоахама культураш хьуркъара бокхача доархlаме да кхашка ший хаинахьа кхо диллар а. Цудухьа оттаьь хургья-кх совхозе кхашка 12 эзар тони органически удобренеш товсара план. Цхьабакъда, кхо каьхата тlа «диллараш» кхоачам бац — кхашка дилла еза из. Уж балхаш дlа-м доладьлар укхаза, бакъда план кхоачашгъяра гаьна ба. 23-гlа марте тlакхоачаш «кхашка» ехка органически удобренеш 2168 тони мара яц. Хlьата дlаначул тlехьагlа кхы товсар а яц.

Мишта латт хlьата кхашка минеральни удобренеш товсара гlулакх? Дукха дуаца эшаш пох лаьца а. Цхьан дешана аьлча во да. Кхашка дlакхачийта езача удобренех (3 эзар центнер) хlана дlатессар 729 центнер мара яц. Хетаргаьа чlоагlа lатъяргга из гlулакх укх шерарча хьунагlьама.

Боахама кхашкара сурт нитта дене а тlайнйца социалистически декхараш шоаш кхоачашдергхилларах дог тайна ба совхоза кулгалхой.

Цхьабакъда, кхашкара балхаш кхы тоа ца лойн уж селлара шоаех біубенна хила безац аьнна тет сона.

М.-Р. ПЛИЕВ.

МИШТА МЕТТАОТТАЕРГЬЯ «ХАЬРЦА ВОРДА»

НАЗРАНЕРЧА кирпишкий заводза хьокханашка хьежачое дукха ца говш зlакъовлаш я-кх ер аьнна хеталургда. Геттара эсала бу но болх. Соцаш латтача сага бар санна беттал цун пха.

Цигара цхьайола предприятеш (из завод санна къаьна ярах а къонаярах в) районе, городе сий лакхле гlерташ хlара бетта рит сихъеш, бердате лераш юташ хьалха йолх ер дн тlехьа ногlа болх беш я, цу гlа хьалха яла а гlертан.

Дlадахача шера цо арахийцача кирпишкий мах хиннаб хlама ца эшаш: эзарнех — 32 сомн 30 кепигга кепигх планах 23 сом 40 кепигх мара доацача.

Клуаш, сихъенна керда предприятеш, шенош хьалеш йоаллача къоначача городе бахача наха-м из мах а къовсац, цу сахьате дlахьу цу кхо lоттаяь етта а тхоена тlаюлла а кирпишк, цун волга, дихалга хьежац. Цудухьа из мах дукха бехгалбаха а безаргбоацар, натахьа санна планах йоаlгlача тайпара цо продукци арахецаре. Бакъда, заводо дlадахача шера а хецанзар шийна арахеца йоагlачох ах совгlа мара. Е укх шера а дац гlадаха хlама. Январь бетта планах арахеца еача 350 эзар кирпишкех хьаьр 170 эзар я. Кхы а мелагlа беттабеннаб завода «цха» феврале.

Хьалха санна латташ а кирпишк эшача наьха очередаш завода коа хlано в. Шоаш дьесса кулгаш а долаш юхауьхаргбоага хоэшшехь а.

Тlаккха хlанад цу предприятера гlулакхаш нитта, кхы низ бовцаш я из? Яц. Хlара сменах 30 эзар кирпишк арахеца йиш йолаш оборудовали я заводе, хlьата шортта болх хьабе нах а ба.

Бахьан из дац. Укхаза къахьегам мишта віаштlехьбаьккхаб, малагlча темпашца, бехктокхаме къахьег коллективо, укхаза кулгалдераш фу нах ба хоьргда цу завода арахьара дlатlахьежача а. Ела коанаlараш, йоаца карт, доанаш санна латта ехача кирпишкий, нуьхий гуьнаш... Дакхи замалахьа саг къайла вовккхаргвоаш ху цу коа хьалтlаьнна йоархlаш. Малав бехке вар? Вайнаьха цхьа кица де, «Да чlоагlача — lу чlоагlа, lу чlоагlача — нхьу чlоагlа» кхаш. Тlаккха да мела [illegible] деррига а юхамачтахьа хул.

Хьан безам боагlаргба цу саннача коа дlачувха, болх бе? Хlьата пехаш-м ювца а езац. Эстетика укхаза віалла хьоаеш а яц.

Изза мара безаме йоацаш болх беш йола меттиг а хилча цу тlа сайо шийна эшар, доацар дlааьлча «Хьо дlаьаьнавар аьнне завод соцаргьац!» — яхаш хьатlахетташ гlожа цlоrlа а хилча кулгашо хьога лахутгlац, lохецалу шош. Кхы а кхерамегlа да кулгахо шийна «цхьа нагlа» лекахьа мара ца латтарашца ганоалаш, царга далуьrlаш, хотташ ца хуле, царна хетар, цар аьнар пайдане дале а деце а, цхьа лестадача кулгаца довзеш из хуле.

Цу завода директор пов. Буэурганов Хьасан кlенг - дукха из истола тlа бий lобетта оамал йолаш из. Цулуьха, кхьта белгалъьнна еше а цу оамала лераш юс завода къахьегама нахаре, балха вона оаlгlора lатть.

Из вахьсархошта фен хийи санна эшаш йола предприяти хаьрца ворда санна яллийсалга, цо хlара шера, хlара бетта ве делга, дехи кулгала стиль къаьвара йолга хов КПСС райкома а цу завода ший партийни организацена а. Цун секретара пов. Шапьжевна лац мотт тхона директорацара эгlа, цуниа вес хилар кхераш бакъдар дlаала. Віалла ше волга хайтац завкома председатела пов. Мархиева а.

Нитта віаштlехьбаьккхаб шоай болх дирекце, партийни, профсоюзни организацеша: la сона из lетта, аз хьова в lоттаргьаш.

Кхетама, организаторски болх укхаза шоалагlча плане а бац. Укхаза (коа а нехашка а) шоана гуртьаш завода коллектива декхараш, уж мишта кхоачашду яхаш цунцаш йола тойтара агитаци, шоана біаргагургдаш коллективе къахьегамца белгалваьннача сага хьехамаш, цун опыт, дахьекха массанена а гургдолча хьалтеха сурт. Уж «сыналаш» хlанаш укхаза лелаш. Хьабеш болх ца хилча, дlахьокха хlамак ца хилча санна деза уж кахьхаташ, боах.

Уж пенех а малерех а хьалдийтта дар хаш заводе революци хурга ала хилнац тхо а. Бакъда, кlана дард а кийчъяь хьакхала политически кхетама болх дlайолабой ше ице болаш хилар хьа-и хойтарга цо. Тlаккха хlанз бий-беший а ше хоаш, болча цигарча къахьегам дукхабезараштa Нидиева Тамарийна, Тугоева Амината, Алезов Михаила, кхычарва шортта тlехьа болабала хьоаргба вожаш а. Бакъза, хlана санна нар сурташ мидаша, дегlаша lаьржьа, иттlа а иттlа ехача раьа чу доахадора аьнна хlама хулналургдаш.

Бакъда, маl - шаьх гlортарах хьалъяргъвш ворда. Массана а гlорта веза цунах.

Хlанзалла шоаш из бав бехк, из аь уйла тайн - тайпара баьхьнаш лехаш къабйаьнхай завода кулгалхоша. Болх нитта эсала хlама лез шун аьнна хьатача завода коа хьатеш латтача кердача 28 камер чуйолча пеэагахьа віелгаш дlаьхьаьлар: «Из хьалъяь мала эша хойттггга шоэба тхоаш киллам дь-и».

Нитта дукхача хана дукхьалхоэкха ший хинна лаьтта цех юххера а хьалъь лаьар. Тlаккха хардаьхьа ьй аьнна из йохае болзбелар Наьсарерча ПМК-а гlшаллошъераш. Нийса ах юча «кулг тlалахьа дезаш» а. Из маша хьорга хоеш а ли. Хlана завода кулгалхоша шелгаш дlахьока из ПМК уллачахьа.

Оаха новкъостал дарах хlана хургдац цох аьлча санна тесса йитай Наьсранера кирпишкаш ю завод республика стройматериалий промышленноста управлене а. Сагота бац цигара бехктокхамера пах завода фу эш хьажа, эшар хьадаза.

Геттара къаьна я укхазара кирпишкаш дlа-хьа кхуьха вагонеткашвордингаш. Дукха ха я укхала уж екаш управлене каьхаташ ухха, яхаш дуьи. Бакъда, «лургъа» яха зош мара дац хьахозаш. Чlоагlа эшар завода цхьа бульдозер а. Яп. Лац.

Нитта «чуро а гlера а» телхад завода гlулакхаш. Із ду из пачхьалкхена, кхоачашдан цо вакха ниннааш.

Кlоаргга lочуйьда из района къанна, цlи теза предприяти, из юхасоацаe, хьалъякха низ беза тахан. Из мишта лаха беза бехктохаме барашта шоайнта хов. дlахо из гlулакх ла йиш йоацилга шоашка дlахайта саг хилча.

Х. МИНУЛОВ.

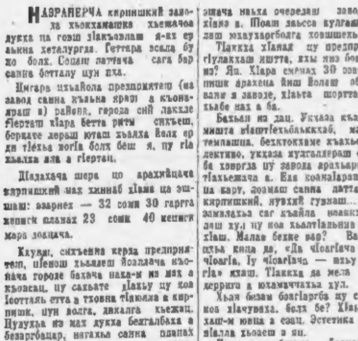

Шаьла района «Южный» яхача совхоза 700 совгlа гектар сомий бешамаш я. Хlанз мугlарашта юкъе обработка яра, гаьнашта опрыскивани яра, уж хlэра балхаш деш ба бешамаш леладераш.

СУРТА ТlА: совхоза болхлой А. Магомедовам Л. Музыкаевам гаьнаш йоlаш ба.

Н. Мебиашвиле сурт.

МЕХКДАЬТТА ДУКХАГІА ДОАККХ

„СТАРОГРОЗНЕФТЬ" НПУ мехкдаьттахоша доккхий бехктокхаме социалистически декхараш тlайнбаа пятилетка кхоалагlча шера. Сихбенна уж кхоачащеш ба хlанз промыслови управлене еннай, участкай, промыслай къахьегамхой. Хьалхарча апн бетта плани укх бетта шин декада задании 101,7 процент кхоачашъьй Ф. И. Щербаков керте латтача участка болхлоша, цар кхоачашаьх шоай социалистически декхараш а. Пов. Горепекин керте латтача Хаяи-Корт яхача участка мехкдаьттахоша тlехкхоачашъьй план а тlаййца социалистически декхараш а. Нитта дика къахьегаш я пятилетка кхоалагlча шера мастераш П. Н. Цыбин, А. К. Разумный керте латта коллективаш.

Къаьнача фондера «lаьржа дошув» доакххаш ба шоллагlча промыслера мехкдаьттахой. Хьадоаккха мехкдаьтта соцдаккхара дукха чура резерваш гучайоах, геолого - технически мероприятеш чакхйоах укхаза. Дукха бригадаш я боахама расчетах болх беш. Цудухьа цу промыслерча дуккхача бригадаша мехкдаьтта даккхара хьалхарча квартала план ханал хьалха кхоачашъьй. Царех я 25-ча марта квартала план 101,2 процент кхоачашъьь И. Позгорный керте латта бригада. Нитта цхьоалагlча квартала план толамца кхоачашъьй кхоалагlча промыслерча нн. Сергеев. Сипова керте латтача бригадаша, цхьоалагlча промыслерча пов. Пыбин керте латтача бригада, М. М. Попова кулгалдеча кlоарга бурув деттача бригада, кхычар.

Укх шера 300 миллион тонн мехкдаьтта даккхара Татарерча мехкдаьттахоша дlадоладаь дика гlулакх хьалъяцад «Старогрознефта» НПУ мехкдаьттахоша.

Социалистически декхарий чотах кхы тlа а 25 эзар тонн мехкдаьтта даккха чlоагlо яьй цар. Хlанадехьа планал совгlа даьккха мехкдаьтта 7706 тонн да. Декхарех яккха хlанз хlа хинна газ 20 миллион кубически метр йолча, хlанадехьа яьккхар 6357 эзар кубически метр я. Планах лаьрхlачул совгlа духхьал шин бетта пачхьалкхенна баь пайда 92 эзар сом да, шера бе беза пайда 450 эзар сом мара доацача. Продукцена реализаци яра план тlехкхоачашъей хьайоагlа тха управлене коллектив.

Мехкдаьтта управлене чуйоагlача ерригача мехкдаьтта промыслай коллективаша ханал хьалха кхоачашъьй пачхьалкхен план. Шоллагlча четоцах мехкдаьтта доаккхача цеха коллективо а ритмично бу болх. Мехкдаьтта тlоапашка дукхагlа хийн газа чу а ухийташ, хьадоаккха мехкдаьтта дукхагlа хулийт. Цу шоллагlча методах планал совгlа чаєссех эзар тонн мехкдаьтта даьккхад.

Мехкдаьттахоша ерригa торонаш дагарагlа а яьа къахьегарах даьнна берат доккха да. Дийнахьи буси доаккха мехкдаьтта 11750 тоннага дlакхаьчад. Хlьата къахьегама овсарле соакха хинначул 19,5 процент лакхъеннай. Кийчача продукцена реализаци яра февраль бетта план 102,5 процент кхоачашъьй управлене мехкдаьттахоша. Планах совгlа дlадахьийта мехкдаьтта итташ эзараш тоннаш да.

Планированени экономически стимулировани кердача системага яьнача тха коллективерча мехкдаьттахой материальни безам совбаьппаб, хlана аьлча къахьегама овсарле лакхъяргеш хьадоаккхача мехкдаьтта lабода мах лохбаргеш хьежжа лакхагlа хул тела премеш. Цу дьекъе шоай беррига низ тlабохийта къахьег цар.

Чlагlа боккхача доархlаме да боахама расчетах участкаш бригадийн коллективашта болх бар. Хlара деша учет делаш цар баьча балха, даьхача техника - экономически хьокхамий. Цудухьа ди тlехьа лакхагlа хул управлене рентабельность.

Дуккхача халача балхашта механизаци ярах керда болх бе дlайолалийтача объекташка болх бу нах 90 саг кlезигагlа ба. Хьадоаккхача цхьа тонна мехкдаьттагеи кубически метр газагеи lабода мах соакха хиннчул 24 кепиг лохбеннаб. Из бахьан болаш пачхьалкхенна хlанадехьа эзараш сомаш ахча кхоадьl.

Укх шера хьалхарча шин бетта болх ца беш латта шu скважинех керда цхьа скважина болх бе йолалийтай. Дикка лакхденнай скважинашта бурув тохачара къахьегама овсарле а. Кхы а из дахье керда резерваш йолаш я.

Шин шу да тха управлене планировани кердача системах болх бу. Цу юкъа дика къахьегама толамаш даьхад оаха. Цхьа бутт lабадабац бетта план кхоачаш ца еш. Тlехкхоачашъьй продукцена реализаци яра план а. Укх шера соакха хинначул 1,5-аза дукхагlа мехкдаьтта даккха дерхl управлене коллективо.

Коммунистически къахьегама сийлен цlи яккхара а чlоагlа къовсам лоаттабу тха коллективо. Из сийлен цlи яккхара къовсам лоаттабеш а 120 бригада, хlьата коммунистически къахьегама ударник яха сийлен цlи яккхара къовсам лоаттабеш ва 544 болхло.

Кердача системах болх бар болхлошта чlоагlа пайдане хилар хьахьокх укх масалаша. 1966-ча шера болхлошта премена лаьрхlа деннар 454 эзар сом мара доацача, соакха деннар 576 эзар совгlа сом ахча да.

Нитта доахача къахьегама толамий лакха нах баьб. Дукха за йоацаш мехкдаьтта промыслови управлене коллективана еннай СССР-а мехкдаьтта доаккхача Министерствай ВЦСПС-ен карара-кара теда lle байракха хьалхара ахчан премеши. Уж къахьегама толамаш кхы а лакхдеш къахьега дерхl мехкдаьттахоша дlаьо.

А. ЗУБОВ,
«Старогрознефть» НПУ къахьегамен алапийн отдела начальник.

ЮРТА СОВЕТА ПРЕДСЕДАТЕЛЬ

Сийрда хьеж бІаьстан малх, массаза а санна наьха сапаргІата доаккхаш хоза да ди. Иштта хоза ди дале а ший кабинете ягІаш яц Самашкински юрта Совета председатель Мазуева Зоя. Тахан арахьа йиш йолаш яц из, юрта баха нах тІаьла ди да.

Цхьаннена тІехьа шоллагІвар воаш председатела кабинете чуух юртахой. Цхьаннена прописка е бланкаште кулг яиде деза. ШоллагІвар латтьа венан тиха чу даьтта дІаэцац ялаш. Массанена а гІулакх де, хьехам бала беза, тІехьа а ца доалаш райисполкоме а парте райкоме а къоастаде деза цар дешаш.

Чулоацам боккха болаш, тайп-тайпара гІулакхаш де дезаш ба юрта Совета председатела болх.

— Цу доккхийча декхарех доарвІаергйий-теш со, — ьхна хеталора сона, — яхаш дувц Зоя, — со юрта Совета председателалла хержача хана.

Цунна дика хоаш шийла хьалха укхаза болх баьчар хьо а царех хиннар а. Цул совгІа хьаховаш хаб цхьабоччар лунца хабараш а. Ккалсагах юрта да хургья, цунца фу дундарга, цунна хьал ладувгІаргда йоахар дІахача заман уйлаех хІана а мукъабалнаа болчар.

Цхьабакъда ду хабарех кхераенна тІехьаьшна ирсьярех яц Мазуева Зоя. Вера хана дезе цунна бенна хьехам кердача заман хьекам ба. ХІаьта цун морань — кхалсаг маІача сага нийса бокъо йолаш, цунна улпув]Іа а аттала керда, сийрда вахар хьалдер я. Педагогически училища ьккхачул тІехьаьІа из дешаш хинная Астраханси партийно-советски школе. Из йисте а кьахха хІара заочно деша яІа КПСС Центральни Комитетерча Йоккхехьарча партийни школе.

Массаза а ший политически сакхетам лакхбоахала оамал хинна дІаьттад Зоей.

Заманца гІа боахаш ца хилча вай хана ваза хала да, хІаьта вахара тІехьайиса безам болаш яц Зоя.

Белгалдаккха дезаш цкха хІана да Зоейна карагІдаьана. 12 эзарел тІех саг вах Самашке. Дукхача тайпаех нах ба уж. Цхьабакъда цар оамалаш айзай цунна, вІаштІехьдаьвал уж кхетабе, хІаьта а, — йоах Зоя — даьр кІеанта да, хІана а тІехьа дІададьннадац зуламаш делга, болаш ба дІахьача замах юхедиса гІулакхаш леладераш. Партийни организацеица цхьана наза юкъера кхетана болх айбелла керттора дехкар лерл Мазуевас. Цу гІулакхна оарцагІаьнийнай юрта актив а.

Эттара хьалха занзе даргдоацар, общественни леархІам бола дешаш къестаду юрта Совета исполкома заседаненица, сессеница.

Сесси оттадьь дийнар хьайбаш велале эша помещенеш Іанна миштта кийтчю хьажара дош. Из дувцаш пучалахьар хьайбаш лелиш культурни вахара хьалтІаш Іалашдара терко кІоанта ед хилар.

Юрта общественни порадок лерара гІулакхаш ве лелаш цар. Юрта Совете дуцна оттаду из дош. Цига соцаш бу хамкъа дружкра штаб вІашагІйолла. Штаба начальникалла хорж Мазуева Зоя.

Юкъара порядок ларахьа тІахьожаш доаттабаь Іац халкъа дружина штаб. Къаьстта йоахке е соцаш да берам. Цхьабола дай-ноаной шоай берана улинен тІа фу леладу хьажаш. Дружина члецаш берам харцахьарча гІулакхех лорадаь Іаш, цар кхетама болх бу хьацаш нохпошеи.

Исполкома организацеи болх бувцаш Зоя йоах: Соцаш тІаоцарах даалаш дац дош. ТІайца соцаш кхоачаш миштта бу тІахьожаш доаттабе беза.

ХІара сесси, хІара исполкома массаза хух депутатанта дІахойт хьалха хІайна соцлаша кхоччаш мишта ку. нагахьа санна кхоачаш ца дий моттет хуле цунна бехке вар, мала. Иштта болх вІаштІехьбаккхарах дакъа берзат доал. ТІаккха гІулакх кхоачашдарах бола наьха бехктокхам айлу.

ХІанц а ниІсу Зоя, ноччий кхалсаг, юрта да хилар аьто тІа из эша бараш. Малаш ба уж? Уж ба законаш па доаттІашехь шоаита гІулакх де яхараш, харц наьхаташ язде яхараш.

Уж тайпа ваз дукха бац. Беие а кхы шоай де хІанв да хилча гІа а гІой са дьіга Хьатойта летльаш хул. — йоах Зоя.

Са хас шоаниа хуш дола жоп хеза хугл ма дий царна. ХІаьта соцара кьамаьл шоай лоаца дьита а хов царна.

Аз из хІана дувц аьлча, йоах Зоя, — дІаьлнай цу тайпара кхерам тувса ха.

Иштача уйланаца болх беш я Самашкински юрта Совета председатель Мазуева ХьатоЙ Зоя.

Т. ТАШБИЕВ.

ТІЕМА СИЙЛЕН МОТТИГАШКА

МалгІабикерча комсомольцашна, кагирхоша чІоагІа сий ду бурсача моастагІчох вай Даьхе лараьрий, цар Іалашах шоай къона гореж мукъальякхарий. Цхьаккха цІей дІаоздац МалгІабика шоай денал, къонахчаьл гойташ тІем тІа лаьттарашна городе бола доь, нег гирхой даькъал бувцаш письмош, телеграммаш па йоалхейташ. Царех цхьабараш цІей деаде МалгІабике баьнне а хул. Фашистски гІаьрахоех горед мукъайоаккхаш дакъа лоацаш хиннача А. Винокурова ще дайтича наьката тІа дувц ший дикача нокъостех Толкачев Петрах, Сахно Верех, Игнатова Аннах. Цу письмо тІа ладаьрий дукхтІабовла лаьрІар городерча следопытшта. Винокуров Александара ший письмо тІа байнача бІухоех хиннар фу ха оарцагІа баьлар комсомольцаш. Царна дийзача кердаларашна, гучадаьннача баккъдарашна МалгІабик мукъайоаккхаш доаттабаьча къонсамах дакъа йола материалаш шерйир.

Город МалгІабик баьхаш долаш майра лийта байнача турпалий гаргарча нахьгара а ух письмош. Иштта цу тайпара письмош дукха ух № 23 йолча профессионально-технически училища комсомола комитетага. Цу училище болх беш я «Лехар» яха клуб. Клуба доакъашхоша дукха болх бу шоай город бахьан долаш лаьттача тІема материалаш дукхагІа гульяра, цига дакъа лоацаш хинарашцара бувзам шербара. Иштта тохкамаш деш цхьан бІухочун кага корадир кагирхоша. ТІемахочуна юхе язнача хІамашна цуи дезала адрес хиннадар. ТІаккха цу адресах письмо ладир кагирхоша. Шоай сег дІаевлла муттиг хьахьехарах чІоагІа бараьл а ал..ш письмо дайтар гаргарча наха.

ХІанз клуба доакъашхошка айхха бувзам доаттабу цу бІухочун гаргарча наха.

Цу гІулакхаш торо хулийт кагирхой Даьхе, шоай мохк безаш хІалкхебе, цар ираз бахьан долаш моастагІчох лийтарий цІераш дІайоазийта.

Юкъерча №№ 1, 7 школашка, № 23 йолча училище хьайийллача тІема революционни музее дукха ворда материалаш Іовш латт.

Школьникашта беш болча цу балха дика новкъостЬ ду боашна тІа болча новкъостеша комсомольцашна, коммунистешна. КхоалгІ-йолча промыслерча комсомольцашна наинкъостал дар бахьан долаш вІаштІехьдаьлар № 1 йолча школе мукой хьехам. Иштта ю дукой хьеллаш комсомольцашна, школьникашна дукха хаттараш дир къона город хьалхьеш дакъа лаьнарешна, къаьнача мехкдаьттахоешка Бога Гаврил Ивановичага, Мамедов Якуб Гапиевичага.

Цу балхо городерча а районерча а кагирхошта тІема патриотически кхетам балара гІулакхех дикагІа вІаштІехьдоалийтаргхилчарах хила да.

Кагирхошта дикагІа патриотически кхетам балара кхы тІа формаш леха лаьргахиларах дувцаш къамаьлаш хилар комсомола МалгІабика горкоме дукха ха йоацаш хиннача шоллагІча пленуме. Дика керда форма я № 18 йолча школе дІайоллаьр. Дукха ха йоацаш укхаза дІадоладьь районе военизирования походаш еш. Белгалдаккха доагІаш дІ кхетеша балана айхха оагІув белаш уж походаш еш хилар. Масала, иштта дІахьоча походашка школьникаш вІашагІбеттаду гІишлош хьальерашца, совхоза балхлой, калхозникаш болча хул. Поход чакхйолл тІема лоазараш деш, спортивни ихьаш дІахьош.

Комсомола комитеташа хадаалаш бІаргхоаб Советски Эскаре баха кийчлуш болча кагирхой кхетам лакхбара. Цу гІулакхе торо лу районе эскаре болхача кагирхоех дукхагІбараш «Даьхе ларае кийча ва» яха значкисташ, спортсменаш-разрадникаш балаш хилийта.

Районерча комсомольцашна чІоагІа къоабалаш хьаллаьнад тІем тІа байнача турпалхошта комсомольцашта памятникаш хьалдаре гІулакх. МалгІабикерча комсомольцашна кхы тІа тоабеш дІайхош ба кагирхой тІема патриотически кхетам лакхбара болх, шоай Даьхе дукхаезаш, денал, къонахчал долаш бола цІавтий хьалкхебара балха беррига низ дІалу цар.

А. ПЕНЬНОВ,
ВЛКСМ обвестной комитета оргатдела заведующи.

А. П. Чеховах лаьца «Доккха доаланча дувцара йола сюжет» яха художественни фильм дакхия доладаьл Подмосковье «Мосфильмо» «Тельсия-фильмо» (Франци) цхьана.

Сценаре автор из Л. Малюгин, режиссер — постановщик — С. Юткевич. Маланова Ликай роль ловзаргья шерра йоазаш йолча французски актрисе Влади Маринас.

Сурта тІа: Сергей Юткевич (аьрдехьа шоллагІвар) фильм лоаккхача дакъа лоацача Влади Маринайца (Лина Мизинова), Гринько Николайца (А. П. Чехов), Яковлев Юреца (Потапенко).

А. Коньнова сурт.
ТАСС фотохроника.

Выставка хьайийллай

Халкъа творчества цІагІа хьайийллай самодеятельни художникий выставка. Цига хьокха оттаяь я живописа, графика, скульптура гоазанчий произведенеш.

Живописа отделе хьокха оттаьй Д. Г. Велибекова «Грозный», «Сайре», «Шолжа», «Бакаш», «Тховнаш», «Старий промыслаш» яхача пейзажий этюдаш. Ший ергига пейзажаш художника йоккхача цхьан темана хетаю — хІаранена хьамсарен гаргарен йолча кавказски пейзажа темина. Этюдаш белгалйоал гойташ йола ІалаьмачІегилг боккъонца ше маяра хьахьокхаш долча сийна-баьццарча басаращца.

Этюдел совгІа цига гойташ да Велибекова дакхаь портреташ а: материал кхетаира гІулакха профессиональни говзал гуш дола графически портрет а «Автопортрет» а.

Цу живописаца диллача акварельни портрето хьахьокх, ше портрет дуллаш йолча Виктора — «Финадий портрета» — сибат художника пластически говзен кхетамах хьахелаш хилар.

В. Мулова живописе безам тІаоцаг тІаров бочен хилара. Дола хІама ше малхарра чулоацаш гойтала — художника живописа эгара кьасгагІа йола белгало. Кьыгтаи хоезц я цун этюдаш: «ХьалІоалаш латта Малх», «БІаьстан Іуйре», «Бийсанара юрт», «ДоттагІчун портрет» — психологически да.

Монотипеш, акварелеш пастелеш шоай тайпара, художества говзал дика гойташ, долла хІама чулоацаш, художника ший дег тІара безам тІабахийта я. Цун говзал кІоарга хилар бІаргагу творчество массе тайпарен сакъердамех хиларах: пейзажаш, натюрмортеш, портреташ. Из хьахьокх цІераш йоаш а: «Светлана», «Татьяна», «ДуІа», «Бийсанара трамвай», «Шолжера хьу», «Бийсанара сиелла», «Лила».

А. Киселева творчество дег тІара а кхоачам боацаш я. Цун этюдаш басараш сов намаьвшен ца доагІачен хьийкха я. ЦІйенагІа да «Автопортрет».

ЧІоагІа сакъердама я Наумова, Глазких, Глумова графически листаш.

В. БЕЛЯЕВ.

ЛерттІа кхоачашде наьха хьашташ

Городской боакаме керттера моттиг дІалоац транспорто, цунна лувалцена за городе бахача наьха вахар а. Цудухьа лоархІама за транспорто лерттІа йолх бар, наьха хьашташ цо нийса кхоачашдар.

Миштта вІаштІехьлоал из грозненски пассажирски транспорта?

1967 шера Грозненски трамвайна планал совгІа 3 миллион 190 эзар саг дІа-юха виган, иштта планал дукха дукхагІа пассажираш дІа-юха бигаб укх шера а. Дикка локбаьй нах дІа-юха бигара дІабода мех а. Дале а, трамвай управлене балха юкъе дукха кхоачамбоацараш нийслу. ДукхагІа долча даькъа цхьан линие тІа лел трамваяш, цу гІулакхо чІоагІа кхетт трамвайшикай болх. Цу бахьан долаш Черноречье, горозе кхыйолча районашка трамвайш леладара юкъе йоаккха интервалаш я. Дукха нокъарлонаш ю трамвайшикай балха городе наІ мара трамвайни депо ца хилара а. Управлене 120 трамвайни посад я, хІаьта цхьан депо вІаштІехьдалац царна лерттІа ремонтни болх лелабе, заннехьа уж маршруте араяха. Къаьстта гучадоал из Іуйрийна, дукхагІа йолча маршруташка араюла трамвайш дукха тІехьайисе мара араювлац. Бакъда дукха ха я Грозне шоллагІа трамвайни депо хьалдеш латта, дале а, из эксплуатане дІа маса дургья хоаш дац. ШоллагІа трамвайни депо юллаш я Черноречье а. Аланова даргдац ков. Цуров начальник волча наькъаш-тІаьш дехкача управлене боллоша на гІулакх ледара леладелга.

1964 шера Грозненски горсовета исполкомо городской пассажирски транспорт вегІабоалаара мероприятеш оттаьяр, царна юкъе лаьрхІадар № 1-ча микрорайоне, аэропорте кхаччалца трамвайни наькъаш дахка. Укх шера консервни завода юхе Шолжа керда тІий тилла доладаьд, хІаьта 1970 шера микрорайонера консервни заводе кхаччалца трамвайни наькъаш дохкарга. ХьалхагІа доладаь цхьалола балхаш санна уж ледара леларгдоацаш горисполкомо тІахьожаш лоаттабе беза царна.

Грозне дукхагІа бола пах автобусашца лел, цар хьашташ кхоачашдеш № 1 йола автобусни парк я. Белгалдаккха деза из пар во вІаштІехьлохилга. Дукха жалобаш я наьхагра ухаш автобусаш во лел яхаш, цар болх тоэбергба йзаш дукхаеша дешаш тийнадар парка начальника иза. Лубышева. Дале а хІанз а автобусашна хьахха савлв во болх бу. Геттара во лел автобусаш №№ 2, 2а, 11, 9, 4, 6 йолча маршруташка.

Паркера болх бе араюла автобусаш технически исправни хилац, из бахьан долаш дІадахача шера 5120 автобус маршруте шоай болх ца беш парке юха чуяхар. Автобусни парке еррига 224 автомашина я, хІаьта юкъера лаьрхІача дийнахьа балха арайоалаш 132 мара яц. Массово-политически, культурни болх во лелар бахьан долаш геттара во я парке къахьегама дисциплина. Парке болх беча берригача болхлоех 45 процент саг къахьегама, финансови дисциплина телхаш ва. Уж бахьанаш долаш нарраш сонаш парке. ДІадахача шера укхаза балхара дІаваьлар 480 саг, царна юкъе 200 гаргга шофераш. Балха из мел новкъа да хьахьокх парка 100 гаргга шофер эшаш хилар.

Городской пассажирски транспорта болх тоабера дукха соцамаш хьалар горсовета исполкомо. Иштта, 1967 шера городерча ерригача остановкашка автобусаш лелара интервалаш а оттаь, хьалтоха езаш табличкаш яр, уж техаяц. Автобусаш тІехкьара сенача остановкашка хьалъе езаш пассажирски павильонаш яр, царех а наІ хьалъьяц.

М. ПЛЮЩ,
КПСС Грозненски горкома инструктор.

ГРОЗНЕНЦИЙ ЙОАКХО

Грозне дІахо а чакхдоакхаш за городе санитарни цІено ира, товара, гаьнашеи заазаш хоьнара шин бетта кхайкхдаь двухмесячник. Мишта лел из?

Заводской район. Укх денешка ерригача предприятейи учрежденейи кулгалхой а партийни организацейи секретарий а совещани хилар укхаза. ДикагІбараш белгалбаьхар — царех а городерча жилуправлене № 5 йола домоуправлени «Грознефтехимзаводы» яхача объединене цхьалагІа домоуправлении. Царех хьалхарчиа кулгалат И. Я. Гуваленкос, шоллагІчоа — В. Постнышева. Шаькха а хьежар участкаши улицаши дІа-юха мишта йийкьай. Район тоаяра деча балхашка хьинаре дакъа лоац «Старогрознефта» ОРС-о, №№ 1, 2, 3 йолча домоуправленеша, № 11 йолча юкъерча школа.

Ленински район. Улицашка, скверашка, мийдарийка саунтарни цІено оттаяра балхаш ду. Вошаль шадо йахе парк юлларболаш а. Трамвайи асфальт юллаш латт наькъаш. Тоашш гаьчашица, зиоаца хольеш я микрорайон. Цу балхашта кулгалдара вІашагІьелла ий городской штаб. Реконструкци ергІелаш я Мира улица — цигара ламнай сердал иэоминиентни хургья, иштта хургья из Лермонтовен Чеховен цІерагІча скверашка, Кирова цІерагІча парке.

Октябрьски район. Къахьегам. хой милашца гаьнаш дІайогІаргья хьалхагІа-нувхаш дІахувсаш хиннача Шолжа йистошца, Ленинградски, Мазаев Маташа цІерагІча улицашка, Новые Алды яхача поселке, Гудермесски, Химзальски улицашка. Южный майдана гонахьа. 250-га дІайогІаргья В. И. Ленина цІерагІча улицагІа.

Пединститута общежитена хьалхашке парк еш латт. Мероприятеш кхоачаш мишта ю хьожаш тІахьожаш доаттабара укхаза вІашагІъелла шин микрорштаб.

Месячник кхайкадаь ер шин бутт чакхбалалехьа юкъметтаоттаергья улицашкара ламнай сердал, тоалерга наькъаш наькъалташ, карташ, дІайогІаргья 13 эзар гаьна кІотарги, 1900 квадратни метр тІа лизаши газонаши.

П. ПАВЛОВ.

Дика совгІат кийчдир сийлахь-воккхача пролетарски писатела А. М. Горьке 100 шу дузача юбилейна М. Ю. Лермонтова цІерагІча республикански эрсий драматически театра творчески коллективо. А. М. Горьке «На дне» яха керда спектакль оттийр цо.

Н. Кобкашвили даьккхача сурта тІа спектакла сцена.

ПЕДИНСТИТУТА—30 ШУ

Самардийнахьа сарахьа Нохч-ГІалгІай педагогически институте гуллуш-бао из чакхьаккхараш, института преподавателаш, хІана институте деша багІа студенташ. Института 30 шу дизар дІадебаьккхабар уж.

Сайийна ворІ саьхьт доадача хана хьалхьвар институто ал тоаи зал. Историко-филологически факультета студентий, преподавателий, выпускникий торжественни собрани хьеал исторически Ілмий доктора, профессора Гриценко Николай Павловича. Институт дегІаахарах, хІана преподавателий коллектива хьалхашка латтача декхарех лаьца доклад йир историко-филологически факультета декана И. Ю. Алероева.

Цул тІехьагІа къамаьлаш дир института выпускникаша ш. Туркаева, Куксина, Шадиева, Тупылдагова, Комыровас, Зенибаева, кхы дукхача преподавателаша, студенташа.

И. БАШИРОВ.

Хаоттам

Тахан республике гІоален Грозне йоачаш а йоацаш, кІезиг-дукха мархаш хургья, Іуйрийнарча сахьаташна цхьаццанахьа дохк хургва, малхбаьхьара цхьаза лаьгІа а болаш, тІаккха гІаьхьа мух хьекхаргба, 11—16 градус йовхал хургья.

31-ча марте а 1-ча апреле а цуьан тарра ха лаьттаргья.

МЕТЕОСТАНЦИ.

Редактор М. К. ЛЬЯНОВ.

ЛадувгІа, хьажа

РАДИО

30 март

6.30 — Нохч-ГІалгІайчен лаьттаделлархо (нохчий меттала). 6.45 — Ашараш. 6.50 — Хоамаш. 7.00 — Москва. 7.10 — «Грозненский рабочий» «Комсомольское племя» газетий обзор. 7.20 — Передачей программа. 7.25 — Москва. 8.15 — «Сердалоа» газета обзор. 8.25 — Довзалаш (эрсий меттала). 8.35 — «ДоттагІалэ» яха лаккхерча классашка деша догІаяа берашта йола передача (эрсий меттала). 9.00 — Москва. 16.00 — Передачей программа. 16.05—«Кхоала» (эрсий меттала). 17.00 — «МоллагІаар санна дола истори» яха музыкальни радиоповесть. 18.00 — «СадаІара сахьата чухь» яха концерт. 19.00 — Москва.

31 март

7.10 — «Грозненский рабочий» газета обзор. 7.20 — Хоамаш. 7.30 — Москва. 8.20 — «Ленинан некъ» газета обзор. 8.30 — Шоала дукхаезача ашарий концерт. 9.00 — Москва. 15.15 — Передачей программа. 15.20 — «Веланкьежар» яха радиокомпозици (нохчий меттала). 16.00 — Москва. 16.30 — Концерт. 17.30 — Къонах (гІалгІай меттала). 17.50 — РазнолхаугІертой дехар кхоачашдеш оттаду концерт. 18.00 — «Бешто» яха Болачева повеста тІера оттаь инсценировка (эрсий меттала).

1 апрель

6.30 — Нохч-ГІалгІайчен лаьттаделлархо (гІалгІай меттала). 6.45 — Ашараш. 6.50 — Хоамаш. 7.00 — Москва. 7.10 — «Моаршал ха хьога, боккхий Іуйре» яха передача (эрсий меттала). 7.20 — Передачей программа. 7.25 — Москва. 8.15 — Искусствий дневник (нохчий меттала). 8.20 — Карпинкая. «Хьавсара ХІиррийче» яха симфонически поэма. 8.45 — Къона тІехье (нохчий меттала). 9.00 — Москва. 16.00 — Передачей программа. 16.05 — Нохч-ГІалгІай бегий илеш. 16.30 — «Грозных зоря» яха беседа (нохчий меттала). 16.45 — Керда хоамаш (гІалгІай меттала). 17.00 — «Бетта юкъе белгалдоала музыкальни денош» яха передача (эрсий меттала). 17.30 — «Колхозашкеи совхозашкеи Іилмо миштхара къахьегам чІагІбойлар» яха беседа (гІалгІай меттала). 17.45 — Вай искусствени мохк. 18.00 — Керда хоамаш (нохчий меттала). 18.15 — Керда хоамаш (эрсий меттала). 18.30 — Москва.

ТЕЛЕВИДЕНИ

30 март

16.00 — Нохч-ГІалгІай мехка хІоадал яха киночерк. 16.30 — Нохч-ГІалгІай мехка Советски Іадал этта 50 шу дизарга. «Вайн Даймохк, са республика, хьан аъккхаІ» яха литературно композици (нохчий меттала). 16.40 — Кино дезачун объектив. 16.55 — М. Горький ваь 100 шу дизарга. М. Горьке произведеней турпалаш экране. Киновикторина. 17.45 — Телекердаддарий спецвыпуск (нохчий меттала доаких). 18.00 — Спортивни передача. 18.25 — «Большой простофиля» яха телевизионни фильм. 19.00 — Халкъ довла Іомае. 19.30 — Дуьнен мехкашта юкъе латтача хьалах доладаь къамаьл. 19.35 — Киножурнал. 19.45 — Бакъдолчех дийцкха фильм. 19.55 — Верашта фильм. 20.05 — Концерт. 21.05 — Передачей программа. 21.10 — «Визавеш 423-й» яха телевизионни фильм.

31 март

16.00 — Верашта. «Белоснежкин воркІ гномаш». 17.45 — Кинолюбителей клуб. 18.45 Музыка езача, къонабарий «Аккорд» яха клуб. 19.45 — Киножурнал. 19.55 — Республике порядок лоракаш латт общественность. Нохч-ГІалгІай АССР юкъара порядок лорахра министр Елисеев къамаьл. 20.15 — Концертни обозрени. 20.40 — Передачей программа. 20.45—«ИттлагІа гІа» яха художествени фильм.

1 апрель

18.00 — Телевиденени кердадараш (гІалгІайн, эрсийн меттала). 18.30 — Телекердадарий спецвыпуск (гІалгІай меттала доаких). 18.50 — «Нахь, тайгап, никкьи» яха кинпочерк. 19.15 — Халкъа дагахелагІа из. Граждански тІема дакъа лаьцачунах Яндиев ЗаІамах (гІалгІай меттала). 19.30 — Берашта йола фильм. 20.00 — Бакъдолчех дийцкха фильм. 20.20 — Передачей программа. 20.25 — «Веланкьежар» яха телефестиваль. «Абрамович сит йоалара» яха художествени фильм.

НЕГРИЙ ШКОЛЕ—КІАЙ ХЬЕХАРХО

Нагахьа санна хьехархоша шоай дешархоех вакхарилгаш валаш хилча, мишта хьехарга цар ВІашагІкхийттача Штатий геттошкарча званешта тІахкуваш долча негрий берашта? Иштта да «Тхьаь ялхйитта бер» яхачча ший книжка тІа американски хьехархочо Коула деча хаттарех цаІ. Цо дувц Гарлема яхача нью-йоркски геттерча школе ше берашта хьеха миштта гІийртавар. Коула дувц негрий 36 беро — 6-ча классерча дешархоша из ше миштта Іомавир а.

Коул школе веначь хана, 11—13 шу даьнначча бераша дика на тешаш тІакйнар ва. Керда веначь хьехархочо цкъа цхьан кІаьнкагахьа кулг дІаккховдалича, вож кхера а венна юхайиккхав. Шийна хІама тох аьнна хийттадаь цунна, язду Коула. Цхьабакьда, доттагІалы тІехь кхоалаьь кулг из хилар-м цІалла дага а дадар.

Коул веначча школерча директора, ше цунна эттара хьахха къамаьл дечча хана, аьлар: «дешар хьехара селхара йоккхий тоненаш хьалхагІа цІакха а хиннаяц». Цхьабакьда, ший классе дерзана цІа бІаргдайра Коула, учебникаш дацар, корий кигаш эккхаь дар, денал тІара штукатурка Іоллийгаар. ГІайгІане сурт дарІ ХІаьта 36 бео дехача 35 истола хьалхашка даІар.

Учебникаш кьанйнача, берашка Іомадаш язьар: «Юха я дакъхаз е хьолий заьнна книжка! Цкъа ма дийшаший оаха уж». Уж дар «дега ньалхал, зикал, шоайх боли тесам — из долла хІама реальни дзацача» совтача кІайбарех, юкъерча сослове никалех дола книжкаш. ЛоархІ Коула. БІеха, дегаза школа я ер. Йоахар бераша шоай кердача хьехархочунга.

Бераштта хоьш а бувцаш а хиннар цар гетто улицашкара хьанйбеш хинна гІожа могт бар, яхаш язу Коула. Къонача хьехархочо йоаш, цхьайолча хана бераша дийца хІамаш «уж кхетадара со кийчвалаппа дар, хІаьта царна доагІа жоп лаха гона дукхагІча ханя хала а хулар». Бераша хьехархочоа кхет-кхета дувцар паркомалаш вІашагІлетарахи урсаш вІашкадиттарахи, шоаш бакаш долча реальни хьалах: «Сунсара наб па кхеташ хилар со. Іуйрийна 4 сахьат даллалла цІоагІара деттаиш Іамалаш еш бар улица тІа», — яхаш дуни дешархоех цхьаннне. «Улица тІа лоьза волаш со, из кхераме да» — йоах шоллагІчо.

Цар вахар дукхагІа доаза безам болаш а, хІаьта иштта бераша шоай къамаьл Іомалара кхетам дегІабоалабара а кьонача хьехархочо берашта залаши едар шоай безам болча шоаш дахача кварталах лаьце сочинеш язъе аьнна. Уж сочиненеш цхьанна а сагага дІахьоккхаре ма яц ше аьнна доп делар Коула. нагахьа санна из берашта ловш дене, хІаьта дІахо аьлар цо, цу сочиненешта отметкаш оттаргьяц аз шоана.

Коула ший книжкана хІанз юкъеяхийта уж сочиненеш цо йийшача хана. цо ше деча чукІаралагІа. «Кхьхьал шепаьнна» вар из, «Прогрессах, вахар тоададарах, цхьана гІулакхаш леладарах йолча харпонца чапар мишта хургба, нагахьа санна берана шоай сочиненеш тІа хьахьрал санна йоза проблемаш йолаш хилча». — йоах автора. «МеллагІа тайпа хинна а цу хьакъалца доацачеи кетаделначен долча уж дадача дунсиах бола сийоза сакхетам, къовсама универсальность, реполвешешни хувилчаши хилара торо кхетаелга а хІаьта цу къовсама эша денал а миччара хила йиш я беръй?» — яхаш кетт Коула.

Школа директора а кхыча хьехархоша а Коулага дІахайтаз из берашка гов дегІаза яхача бакъахьа хургдоалилга. Беранцара ший гІулакхаш школа доалене арахкахьар «профессионально дац», йоахар цунга. Цхьабакъда, Коул кьарлуш вацар.

«Бераша къамаь деш, цхьааза уж се волча ніагІа чухьехаш, сатийнача хьалашка уж миштта лова хьехаш аз кхетадир, классерча ший хьехархочун моттигера хьехархочоа бІаргагураш кІезига хІамаш хилар». — язду цо. «Аз иштта кхетадир, хьехархочун классе ахттув балара дешархоштеи хьехархоштеи юкъера гІулакхаш вІашш тоаи хургболча тайпара хилар. цар шоайла вІашш Іомабе а уж вІашш Іомабала е безам хилар, хІаьта из хьехархоша а дешархоша а кхетаде а деза».

Гарлеме шоллагІча шера хьехаш ше волча хана Коула бола йир хьалхагІа хиннача хьехархоша «хала. цо кхеташ, хІама бе-башка лоацаш, кхераме берана да», яхаш бийцаче боккха дешархой групиаш. ЙиІаргех цхьане сихха хьахьеккхар, нагахьа санна ший бедан хилча, керлача хьехархочо шийна тІа мел динча дешалургдолаш Іше хилар. Цхьабакъда, эттара аттагІа дола книжкаш дешаш а шийна ховшеша а мотт шиІ лелхийтар цо, хьехархо шийх тешшлга цунна на холучча хана. Цхьаболча ший дешархоша дІахо а бувцаш лоаттабе гІертаж вар Коул, цул тІехьагІа хуви по цІена дов-уйла долаш а цхьабакъда, чІоагІа кІалхаьна а волча цхьан хьехархочо шийга аьннар: «Укх джунглешкара кІалхавлоьл берашта новкъостал дІадахьла шу кхоачам болаш дац».

Хьехархочун бІатах ше мукъа волча хана Коула «Тхьаь ялхйитта бер» яха ший книжка язьдь. юхьаннарчен кьерчен школе английски мотт хьехара программа тоаеш хиннав. Дукха ха йоацаш Коула болх бьб образоване система тоаечча хьинаре дакъа лана безам болаш берашта Гарлемерча дай-ноаной группаца.

Цхьайолча даьша-ноаноша — негрий пуэрториканашта Іаьвалаш хьинаре дакъа а карагІдийнарий хьакъехьа шоай берашта дувцилга. Царна лоь, шоай берам хІанзарча хьалашка моллагІча шоанта хьашт долчча дакъе болх бе уж кийчдергдолаш йола «Йиза образовани» цар дехкар.

Из къовсам хІанз Нью-Йорке гІатташ латт. Цхьабакъда, Нью-Йоркски просвещение совети хьехархой профсоюзи, кхыйола организацеш а санна, тур-топ а даьккхе дукхаліоал гетто школашта цар лоаттабу тІахьожам чІоагІбара кьакъесьа даьша-ноаноща — неграша дІадехараншта.

Преподавателашта йолча аспирантура декана Гарвардски университете дукха ха йоацаш хьакхайкадир, «шоаш Іехабичеи бехкачеи санна хетт» неграшка болча бахача наха, аьнна. «Вай школьни систеиера расовни классовни предрассудкаш вай общества вахара вокх сферашка а санна чІоагІа я, цхьабакъда укхаза шолхошца ду цар зе, хІана аьлча цу предрассудкаех зулам доалараш берашта да». Декана дІахо аьлар, кхы меттел сеттоашка «гера хари а ийна восстани» яра кхерам тІалатташтехьа а. «образоване даькъе реформа», еяга тІехьаьккха мегаргдолаш лаьрхІа» правительства. «Полици къаман хай чІоагІдара планаш» цу сахьате чакхйоах, школа чІоагІьяра деш цхьакха хІаня доацача метте. Тамаш яц, негреш шин беяа зас сагот а денна шІогІа тохар: «Вай школашта тІахьожам лоаттабелга вІаштІехьдаккха деза вай, из на дой зикага догаха цхьаккха хІама хац вай!».

Эстар ШИЛДС.
(ТАСС).

Нью-Йорк.

РЕДАКЦЕ АДРЕС: г. Грозный, Ленина улица, 11 (3-гІа этаж). Телефонаш: редактора—3-44-00; редактора зам.—3-39-11; бехктоахаме секретара—3-34-39; партийни вахарах, культуран, промышленности отделий—3-42-30; юрта бахаман письмий отделий—3-42-28.

АДРЕС РЕДАКЦИИ: г. Грозный, ул. Ленина, 11 (3-й этаж). Телефоны: редактора—3-44-38; зам. редактора—3-39-11; ответственного секретаря — 3-34-39; отделов партийной жизни, культуры, промышленности — 3-42-30; отделов сельского хозяйства и писем — 3-42-28.

«Грозненский рабочий» издательства типографи. Революцие проспект, 7/84.

Типография из-ва «Грозненский рабочий», проспект Революции, 7/84.

СФ04059. Заказ № 1519.